

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Кафедра туристичного бізнесу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ
НАПРЯМОК РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ
ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
НІКОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
зі спеціальності 242 «Туризм»
освітньо-професійної програми «Туризмознавство»
ЄМАНОВОЇ АЛЬОНИ СЕРГІЇВНИ

Науковий керівник:
доктор культурології, доцент

**ЗАЙЦЕВА
МАРИНА
МИКОЛАЇВНА**

Харків – 2021

Харківська державна академія культури
 Факультет: Соціальних комунікацій та музейно-туристичної діяльності
 Кафедра туристичного бізнесу
 Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр
 Спеціальність: 242 Туризм

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Завідувач кафедри
 Доцент Любов Божко
 «___» _____ 2021 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА
Єманової Альони Сергіївни

Тема роботи Єманової А. С.: до захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю 242 «Туризм» на тему: **“Сільський зелений туризм як перспективний напрямок розвитку регіонів України (на прикладі популяризації туристичної діяльності у Нікольському районі Донецької області)».** (Rural green tourism as a promising direction of development of the regions of Ukraine (on the example of popularization of tourist activity in Nikolsky district of Donetsk region)).

керівник роботи – Зайцева М.М., кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу

затверджений засіданням кафедри, протокол № 3 від 13.09.2019 р.

2. Строк подання здобувачем роботи - грудень 2020 р.

3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....

1.1. Сутність поняття сільського зеленого туризму та його характеристика...

1.2. Структура та територіальна організація сільського зеленого туризму....

1.3. Фактори, що впливають на розвиток сучасного сільського зеленого туризму

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка регіонів розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....

2.2. Характеристика Нікольського району Донецької області як дестинації для розвитку сільського зеленого туризму та аналіз його туристичної пропозиції.....

2.3. Дослідження актуального стану розробки та реалізації турів сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області.....

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРІВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В НІКОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Перспективи та основні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області та України в цілому

3.2. Розробка програми розвитку в сегменті сільського зеленого туризму (на прикладі розвитку Нікольського району Донецької області)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи	вересень 2019 р.	
2.	Виявлення та вивчення літератури з теми кваліфікаційної роботи	Листопад-січень	
3.	Написання тексту I розділу кваліфікаційної роботи	травень-червень	
4.	Написання тексту II-III розділів кваліфікаційної роботи	липень-серпень	
5.	Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис	вересень-жовтень	

6.	Написання висновків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі	листопад	
7.	Підготовка презентації та захист кваліфікаційної роботи	грудень 2020 р. – січень 2021 р.	

Здобувачка _____ Єманова А.С
 Керівник роботи _____ Зайцева М.М.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до магістерської роботи містить: 77 сторінок; 2 рисунки; 7 таблиць, 42 джерела інформації.

Дипломна робота присвячена дослідженню сучасного стану сільського зеленого туризму в Україні та перспективам його подальшого розвитку на прикладі створення комплексу туристичних заходів в Нікольському районі Донецької області.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, сільський зелений туризм виступає одним із пріоритетних напрямків розвитку туристичної сфери в Україні. Українська культура та історія нерозривно пов'язана з сільською місцевістю. Хоча цей вид туризму для нашої країни є відносно новим, очевидно, що його розвиток надасть підтримку економіці країни, а головне допоможе подолати прірву між селом та містом, яка з кожним роком росте. Досліджено та висвітлено структуру та сучасний стан розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

В роботі проведене дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів, географічного потенціалу України для розвитку сільського туризму. Проаналізована динаміка розвитку сільського туризму в останні роки та дана характеристика Нікольському району Донецької області як можлива DESTИНАЦІЯ для розвитку сільського зеленого туризму

Розглянуті проблеми в галузі розвитку сільського зеленого туризму України на прикладі Нікольського району Донецької області, вказані шляхи мінімізації проблем та напрями подальшого розвитку сільського зеленого туризму України (на прикладі розробки проекту розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області).

Ключові слова: Сільський зелений туризм.

ABSTRACT

The explanatory note to the master's thesis contains: 77 pages; 2 drawing; 7 tables, 42 sources of information.

Thesis is devoted to the study of the current state of rural green tourism in Ukraine and the prospects for its further development on the example of creating a set of tourist activities in the Nikolsky district of Donetsk region.

The relevance of the chosen topic is due to the fact that rural green tourism is one of the priority areas of tourism development in Ukraine. Ukrainian culture and history are inextricably linked with the countryside. Although this type of tourism is relatively new for our country, it is obvious that its development will support the country's economy, and most importantly help to bridge the gap between rural and urban areas, which is growing every year. The structure and current state of development of rural green tourism in Ukraine are studied and covered.

The study of recreational and tourist resources, the geographical potential of Ukraine for the development of rural tourism. The dynamics of rural tourism development in recent years is analyzed and the characteristic of Nikolsky district of Donetsk region as a possible destination for the development of rural green tourism is given.

Problems in the field of rural green tourism development of Ukraine on the example of Nikolsky district of Donetsk region are considered, ways of minimization of problems and directions of further development of rural green tourism of Ukraine are indicated (on the example of development of rural green tourism development project in Nikolsky district of Donetsk region).

Keywords: Rural green tourism.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....	10
1.1. Сутність поняття сільського зеленого туризму та його характеристика..	10
1.2. Структура та територіальна організація сільського зеленого туризму....	17
1.3. Фактори, що впливають на розвиток сучасного сільського зеленого туризму.....	20
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	26
2.1. Оцінка регіонів розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	26
2.2. Характеристика Нікольського району Донецької області як дестинації для розвитку сільського зеленого туризму та аналіз його туристичної пропозиції.....	32
2.3. Дослідження актуального стану розробки та реалізації турів сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області.....	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРІВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В НІКОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	41
3.1. Перспективи та основні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області.....	41
3.2. Розробка програми розвитку в сегменті сільського зеленого туризму (на прикладі розвитку Нікольського району Донецької області).....	49
ВИСНОВКИ	55
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	59
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Система світової туристичної економіки визначає сільський зелений туризм як сферу, що задовольняє такі види діяльності як відтворення історико-культурної спадщини, захист екології, а головне підтримку та розвиток усіх можливих регіонів країни, їх традицій, особливостей та місцевої продукції. Подібна діяльність дозволяє ідентифікувати село як туристичну дестинацію, спроможну задовольнити потреби туристів у розміщенні, харчуванні та проведенні вільного часу; створити підґрунтя для об'єднання міста і села та дозволити регіонам України підняти рівень свого економічного розвитку.

В нашій країні становлення та розвиток сільського зеленого туризму почався понад п'ятнадцять років тому. Аналіз розвитку регіонів демонструє, що основним показником позитивних змін виступає активне залучення місцевого населення до підприємницької діяльності у сфері послуг. Проте проблематика доречного для нашої країни розвитку системи сільського зеленого туризму тільки починає вивчатися, а актуальної експертної оцінки можливостей українських регіонів на даний момент годі й шукати. При цьому очевидно, що сільський зелений туризм з кожним роком набуває все більшої актуальності як для сільських жителів, так і для міського населення.

Актуальність теми. Сільський зелений туризм являється одним із пріоритетних напрямків розвитку туристичної сфери в Україні. Українська культура та історія нерозривно пов'язана з сільською місцевістю. Хоча цей вид туризму для нашої країни є відносно новим та для багатьох незвичним, очевидно, що його розвиток надасть підтримку економіці країни, а головне допоможе подолати прірву між селом та містом, яка з кожним роком росте.

Розвиток туризму в цілому в нашій країні є особливо актуальним, оскільки саме завдяки йому Україна може поліпшити свою соціально-економічну ситуацію та побороти наслідки пандемії COVID-19, що особливо

важко вдарила по туристичній сфері. Зважаючи на місце і роль туризму в житті суспільства, наша держава проголосила його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки. Станом на сьогодні Україна як і весь світ спостерігає зростання зацікавленості населення до сільського відпочинку та проведення вільного часу у сільській місцевості.

Єдиним регіоном, що в повній мірі розвиває та підтримує туристичну діяльність у сільській місцевості, на території України залишаються Українські Карпати та Закарпаття. Тамтешні традиції та культура привертають увагу не тільки жителів нашої країни, але і закордонних туристів. Регіонам центральної та східної України необхідно взяти на основу напрацювання західних територій, розглянути можливості та ресурсну базу, яка послужить фундаментом для розробки потужної сільської туристичної структури по території всієї України. Такий розвиток обов'язково дасть стимул для підтримки не тільки соціально-економічної сфери, а й історико-культурної діяльності та особистісної індивідуальності.

Донецька область України насичена підприємствами важкої промисловості та в уявленні українців зелений туризм тут не може бути актуальним. Проте регіон, як і інші області України насичений величезною кількістю природно-рекреаційних об'єктів таких як: парки, лісові масиви, джерела лікувальні грязі, різноманітні водойми тощо. Один лише Нікольський район Донецької області являє собою унікальну місцевість, пріоритетну для розвитку зеленого туризму. При правильному та своєчасному впливанні матеріальних ресурсів та застосування актуальних методик розвитку регіону, Нікольський район Донецької області має всі можливості стати центром розвитку зеленого туризму Лівобережної України та привабливою дестинацією для відвідування не лише українцями, а і іноземними туристами.

Станом на 2020 рік українці щороку подорожують в ті туристичні місця, які давно себе зарекомендували (Карпати, Одеса, Львів тощо). Потоптані маршрути втрачають цікавість, а надавачі послуг підвищують

ціни. Але українці мають можливість пізнати нові DESTИНАЦІЇ, які ніяк не гірші від прославлених туристичних центрів. В додаток до цього, Донецький регіон потребує нових впливів для стабілізації та підвищення економічного стану даного регіону та України в цілому.

Результати досліджень сільського туризму, як одного з важливих напрямків туристичної діяльності, були відображенні у працях Л. Г. Агафова, П. В. Горішевського, М. Й. Рутинського, В. І. Бирковича, А. І. Зінченко та ін. Їх праці присвячені проблематиці становлення та розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Проте для актуальних для нового часу робіт дедалі менша. Проблематика розірваності сільської та міської місцевості в даний момент практично не висвітлюється, а тлумачення сучасних понять та змісту сільського зеленого туризму не існує й досі.

Мета дипломної роботи: Аналіз можливостей та розробка стратегії для створення простору розвитку сільського зеленого туризму на території Нікольського району Донецької області.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити рекреаційно-туристичні ресурси, географічний потенціал України для розвитку сільського туризму;
- проаналізувати динаміку розвитку сільського туризму в останні роки, визначити структуру туристів та інфраструктуру України;
- дати характеристику Нікольському району Донецької області як можливій DESTИНАЦІЇ для розвитку сільського зеленого туризму;
- розглянути проблеми в галузі розвитку сільського зеленого туризму України на прикладі Нікольського району Донецької області;
- вказати шляхи мінімізації проблем та напрями подальшого розвитку сільського зеленого туризму України;
- розробити бізнес-стратегію розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області.

Об'єктом дослідження є механізм розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України на прикладі Нікольського району Донецької області.

Предметом дослідження виступає процес активізації розвитку сільського туризму, напрями подолання проблем в даному сегменті туристичного ринку, а також особливості організації турів сільського зеленого туризму на території України.

Практичне значення роботи полягає у тому, що проведене дослідження чітко, зрозуміло та ґрунтовно розкриває основний зміст процесу організації турів сегменту сільського туризму України, та сутність поняття «сільського зеленого туризму» в цілому. В роботі містяться рекомендації та перспективні шляхи подальшого розвитку цього виду туризму на прикладі популяризації туризму в Нікольському районі Донецької області.

Мета і завдання зумовили формування такої структури дипломної роботи: вступ, 3 розділи, висновки, список використаної літератури та додатки. Робота містить 77 сторінок тексту, 2 рисунки, 7 таблиць, 3 додатки, список використаних джерел включає 42 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Сутність поняття сільського зеленого туризму та його характеристика

Роки становлення та розвитку туристичної індустрії в наш час привели туриста від простого відпочинку до змістовних та пізнавальних подорожей. Концепція трьох «S» («Sun-Sea-Sand») – сонце, море, пісок – поступово втратила свою актуальність та відійшла на другий план. Її місце впевнено займає концепція трьох «L» («Landscape-Lose-Leisure») – пейзажі, традиції, дозвілля. А це своєю чергою означає підняття цікавості до сільської місцевості, як осередку чистого екологічного відпочинку та національної традиційності, в якому турист може зануритися в особливий спосіб життя.

Інтерес до відпочинку в сільській місцевості зародився ще у давні роки. В Римській імперії ще до X століття серед членів знатних та заможних родин виникла мода на подорожі з міста на сільські території. Можна вважати, що саме в цей час з'явилося поняття сільського туризму в його звичайному трактуванні. Більш масовий інтерес до відвідування сільської місцевості з метою відпочинку припадає на початок XIX століття. А вже в наступному столітті саме сільський туризм стає для жителів урбанізованих країн Європи необхідністю та своєрідним порятунком від негативного та стресового впливу великих промислових міст, фізичного та морального навантаження.

Експерти Всесвітньої туристичної організації погоджуються на думці, що сільський туризм — складна багатоаспектна діяльність, що містить в собі пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму [25].

Сільський туризм - це відпочинок у сільській місцевості (села, селища, хутори), під час якого туристи занурюються в атмосферу певної території,

ведуть подібний до місцевих способів життя, знайомляться з культурою, традиціями, обрядами та кухнею, беруть участь в догляді за худобою, можуть брати участь в обробці земельних ділянок та городів.

Якщо розглядати сільський туризм в більш широкому значенні, можна надати йому таке визначення: сільський туризм - це той, що характеризується відпочинком в сільських господарствах приватного типу, що зазвичай зацікавлюють відпочиваючих не лише недоторканною природою (хоча це також є одним з головних факторів привабливості), а і проведенням традиційних для місцевості заходів, різноманітних атракцій, відвіданням пам'яток місцевої історії та культури.

Сільський зелений туризм виступає одним з важливих джерел наповнення економіки нашої країни, та перспективним напрямком становлення туристичної індустрії в слаборозвинених регіонах України. Підтримку розвитку сільського зеленого туризму необхідно встановлювати на державному рівні, з залученням усіх можливих супутніх сфер діяльності, таких як навчальні заклади, історико-культурні об'єкти (пам'ятки, музеї, археологічні об'єкти), сфери послуг та гостинності, активна участь туристичних операторів для створення унікальних проєктів та проведення дозвіллієвої діяльності, використання закордонного досвіду, і найголовніше залучення місцевого населення.

За визначенням В. С. Пазенюка, туризм — це спосіб життя сотні мільйонів людей, привабливе хобі, змістовний спосіб одержання задоволень від мандрівок, екскурсій, ознайомлення з пам'ятками культури та побуту інших народів. Особливо слід зазначити, що в туризмі виразно присутній інститут гостинності, що демонструє його «людський характер» [30].

Розглянемо основні компоненти, з яких і складається сільський туризм, на рисунку 1.1

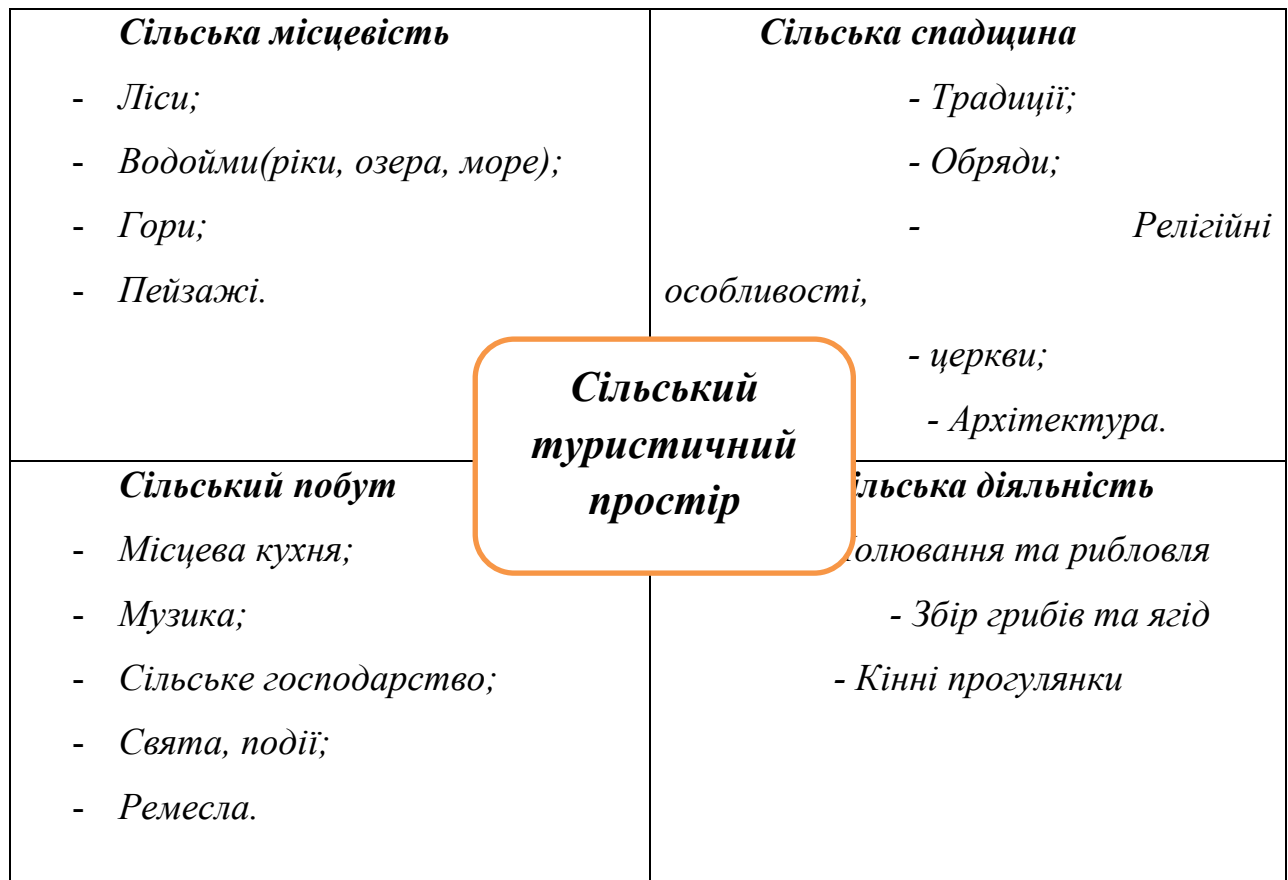

Рис. 1.1. Компоненти сільського туризму

На сьогоднішні існує певна невизначеність у застосуванні даного терміну. В одних країнах сільський туризм доповнює певний профільний вид рекреаційної діяльності, в других — виступає як окремий різновид екологічного туризму, в третіх — є формою приватного підприємництва, а в інших — має доволі обмежений сезонний характер і виступає лише як допоміжна форма діяльності у веденні родинного селянського чи фермерського господарства. [26]

Теоретичне висвітлення поняття «Сільський туризм» можна знайти у роботах таких закордонних вчених як: Л. Ширіак (Молдова), В. Кліцунова (Білорусь), І. Семенова (Росія), Б. Бромвелл (Ірландія), Р. Батлер (Канада), Ф. Дайкман (Канада), Т. Ратц (Угорщина) та інші.

«В Україні проблемам становлення сільського туризму присвячено праці таких вчених, як: В. Васильєв, Ф. Прокопа, Є. Грущинський, Т. Криштоп, Г. Черевко, В. Липчук, М. Товт та інших» [26].

Н. Кравченко у своїх роботах виділив такі «форми сільського туризму:

1. Власне сільський туризм як відпочинок на селі, діяльність, що приносить прибуток приймаючій стороні.
2. Агрорекреаційний туризм, що розвивається на базі підсобних господарств сільського населення або землях сільськогосподарських підприємств, передбачає активний відпочинок на природі і добровільну участь відпочиваючих у сільськогосподарських роботах (необхідно розрізняти агрорекреаційний туризм як форму активного відпочинку та роботу на дачних та присадибних ділянках як джерело отримання додаткових грошових надходжень).
3. Зелений сільський туризм (різновид екологічного туризму), в якому предметом туристичного попиту є екологічно чисті території, природне різноманіття, привабливі ландшафти. Базою для його розвитку є сільські поселення, розташовані переважно у межах поблизу об'єктів природно-заповідного фонду, де передбачено відповідні обмеження щодо господарської та рекреаційної діяльності» [15].

В даній роботі сільський туризм буде виступати як основа для створення унікальної дестинації, на території якої сільська зелена місцевість гармонічно поєднається з величезною кількістю розважальної діяльності, традиційних заходів, тематичних фестивалів, спортивно-оздоровчих змагань та ін.. Головним принципом проєкту буде: «Використати максимальну кількість ресурсів, які наявні у робочому регіоні». Така позиція дозволить максимально розширити цільову аудиторію. Проте, головною цільовою аудиторією для сільського зеленого туризму залишаються жителі великих міст, промислових зон, тощо, що мріють відійти від шаленого ритму міського життя, наблизитись до природи та старовинної культури свого народу, підтримати здоров'є корисним харчуванням та відмовою від шкідливих

звичок. І звісно, іноземці, які з задоволенням вивчають традиції, обрядову діяльність та культурні особливості України, що в сільській місцевості розкриваються найяскравіше.

Для розвитку туристичної діяльності в сільській місцевості, в першу чергу, необхідно звернути увагу на планування дозвілля та розваг. Адже, проблеми з харчуванням та проживанням у селі навряд чи виникнуть. Не зважаючи на відсутність закладів розміщення та громадського харчування, в сільській місцевості можна знайти й дах над головою і домашню їжу, якщо правильно все організувати. Головним питанням залишається те, чим же займатися у вільний час, адже збір грибів, риболовля, догляд за тваринами та чисте повітря не затримають міського туриста більше ніж на тиждень, а наступної поїздки може вже не бути. Для цього необхідно поєднати класичний зелений туризм та відвідання місцевих пам'яток культури з великою кількістю заходів різноманітного формату, створення театралізованого простору, що з року в рік буде приваблювати туристів з усієї України.

Згідно з інформацією науковця Паламарюка М. Ю., що він виклав у своїй роботі «Історичні етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні», «сільський туризм в Україні пройшов два етапи свого розвитку, а зараз знаходиться уже на третьому» [31].

«I етап. Формування сільського туризму (кінець XIX – середина XX століття). Цей період в основному характеризується відпочинком та творчою працею заможних городян у знайомих їм селян, у приватних садибах та маєтках. Це явище ще не розглядалося як туризм і не було організованим.

II етап. Становлення приватних форм сільського туризму (60 рр. – 90 рр. XX ст.). У цей період популярним був відпочинок в орендованих туристами кімнатах (квартирах) на гірських курортах або ж у Криму, що частіше було спричинене відсутністю вільних місць у пансіонатах чи санаторіях. Це не був відпочинок у селі, частіше за все це була курортна

місцевість, проте частина туристів все ж зупинялася у сільських оселях. Це була у більшості випадків нелегальна, неоподаткована і стихійна діяльність.

III етап. Становлення правових форм сільського туризму (з 90 рр. ХХ ст.). З'явилося поняття «сільський туризм» (1996 р.), із заснуванням Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні – громадської неприбуткової організації. Саме організаторами Спілки та деяких інших громадських організацій були зроблені перші кроки у розвитку нового виду діяльності сільського населення та відпочинку міського. За час діяльності Спілки активно вивчався досвід інших країн, за підтримки міжнародних благодійних фондів у різних регіонах проводилися заходи з метою донесення інформації до сільського населення, місцевих органів влади та самоврядування, видавалася освітня та рекламна продукція» [31].

Попри велику кількість трактувань поняття «Сільський зелений туризм», відпочинок в сільській місцевості не може бути відокремлений від усієї галузі туризму в цілому. Будь-який вид туризму будується на використанні ресурсної бази певної місцевості та поєднанні її з різноманітними атракціями, сервісом, розважальними заходами. На цій основі створюється кінцевий туристичний продукт, який може пропонуватися потенційному клієнту. Сільський зелений туризм не є виключенням, але ж, звісно, треба розуміти якими методами слід користуватися під час створення проєкту, та які ресурси необхідно і можливо залучити, оцінити плюси та мінуси сільського туризму відносно інших видів відпочинку.

Однією з особливостей сільського туризму є його простота та можлива низька вартість. Проте, це зовсім не означає, що він не буде користуватися популярністю серед туристів з високим рівнем заробітку, а навпаки, що всі верстви населення зможуть дозволити собі відпочинок подібного типу.

На основі забраного теоретичного матеріалу, проєктна частина даної роботи розкриє туристичні можливості обраного регіону в неймовірному комплексі рекреації, спортивних, культурних, традиційних заходів та багато

іншого. Нікольський район Донецької області забезпечений майже всіма ресурсами, які може запропонувати сільський зелений туризм. За попереднім переліком це: різноманітні водойми, ліси з ягодами та грибами, риболовля, полювання, історико-культурні пам'ятки, демографічні особливості, особлива флора і фауна, неповторна східноукраїнська традиційна кухня та обрядова діяльність та інше. Повний аналіз ресурсної бази регіону буде наданий в проєктній частині роботи.

Сільський зелений туризм здатен забезпечити туриста як фізичним, так і моральним, духовним відпочинком. В роки активної урбанізації та невинним пришвидшенням темпу життя, сільська місцевість залишається острівцем гармонії людини не тільки з природою, а і зі своїм корінням та історією свого народу.

За визначенням В. Смаля, «сільський відпочинок можна назвати втечею від великого міста з його складною екологічною ситуацією, гіподинамією, емоційною напругою, що виливається у стреси та поверненням до землі, де знаходиться коріння української нації» [36]. Серед науковців також існує думка, що «привабливість сільського туризму пов'язана з різноманітністю циклів рекреаційних занять, оскільки кожний вид рекреації має свій радіус і свій пробіг обслуговування» [23].

Сільський зелений туризм можна схарактеризувати такими складовими туристичного продукту:

- туристичні атракції місцевості (наприклад, природне середовище, пам'ятки, цікаві архітектурні об'єкти, національні парки, ботанічні сади, торговельні центри, культурні та релігійні атракції, музеї, а також мешканці — їх культура і звичаї);
- інфраструктура місцевості (нічліжна база, гастрономічна база — ресторани, бари, кав'ярні, транспорт — таксі, автобуси, оренда автомобілів, торговельна мережа, заклади обслуговування тощо);
- доступність місцевості (кількість транспорту, а також пора року тощо).

Відпочинок в сільській місцевості надає можливості до таких видів діяльності:

- зелена, екологічно чиста територія, повітря, їжа;
- сільський спосіб життя (збирання грибів та ягід, риболовство, догляд за тваринами);
- пізнання історико-культурної спадщини;
- участь в обрядовій, традиційній діяльності.

Для становлення та розвитку в регіоні стійкої туристичної сфери, необхідне також налагодження інфраструктурного забезпечення. До нього можна віднести транспортне сполучення, продовольчі магазини, банкомати, лікарні, пошта, школи, стадіони та таке інше. Для більшості сучасних сіл це не є проблемою, адже таку інфраструктуру можна знайти навіть у дуже віддаленій від міста місцевості.

Туристична діяльність у сільській місцевості не тільки задовольняє потреби туриста у відпочинку. Екологічно чиста територія, спокій, гармонія з природою, у поєднанні з насиченою традиційною розважальною програмою, може претендувати на колосальну популярність серед найширшої цільової аудиторії. При правильній, комплексній організації, сільський туризм стає саме тим видом особистісного відновлення, яке так необхідне сучасній людині. Іншими словами, сільський зелений туризм – ідеальний варіант відпочинку для сучасного суспільства.

1.2 Структура та територіальна організація сільського зеленого туризму

Одним з головних факторів, що регулюють відношення до визначення «сільський туризм» є, в першу чергу безпосереднє визначення поняття «сільська місцевість» та який зміст закладається в ідею її використання з туристичної точки зору.

Щоб отримати чітке бачення поняття «сільська місцевість», недостатньо лише зібрати оцінку проведену географами, соціологами та економістами. Необхідно розуміти, яка з оцінок найкраще буде працювати безпосередньо в обраній країні, регіоні та враховуючи інші особливості. Адже до сьогоднішнього дня статус «сільська територія» чіткими кордонами не окреслена.

Для повного розуміння структури туристичної діяльності в сільській місцевості, в першу чергу необхідно виокремити два основні види такого туризму – екологічний та сільський зелений туризм. Не зважаючи на те, що сільський зелений туризм дуже часто прирівнюють до агротуризму, його поняття набагато ширше і складається з декількох підвидів, в тому числі й агротуризму.

«Агротуризм — це вид відпочинку в сільській місцевості з використанням сільського господарства для рекреації, освіти або залучення до господарської діяльності» [12]. Для України цей вид туризму можна окреслити як такий, що виступає підвидом сільського зеленого туризму з особливим залученням туристів та самих надавачів послуг до аграрної діяльності та виробництва.

Закон України «Про туризм» визначає «сільський зелений туризм за змістом подібний до екологічного туризму, який передбачає пізнавальний вид відпочинку, зосереджений на природних територіях, і заняття різними формами активної рекреації в природних ландшафтах без шкоди навколишньому середовищу» [13].

Зв'язок між різноманітними поняттями сільського туризму детально зображений на рисунку 1.2.

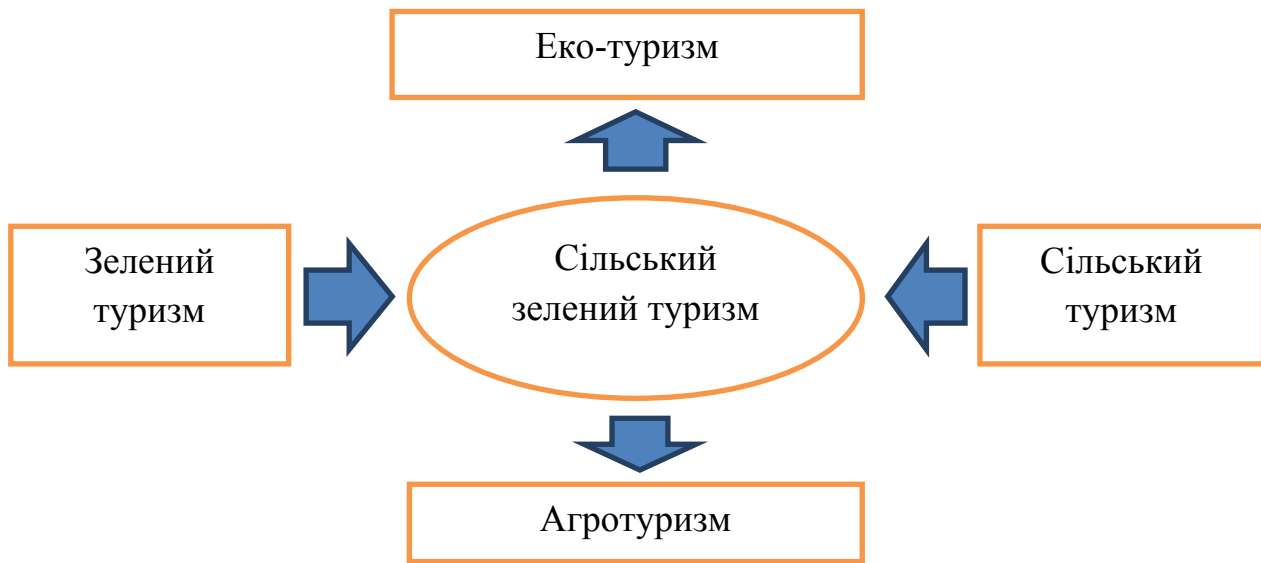

Рис. 1.2. Зв'язок між поняттями сільського зеленого, екологічного та агротуризму

Підсумовуючи вище сказану інформацію можна побачити, що основна розбіжність між сільським зеленим, екологічним та аграрним туризмом криється у різноманітності цілей та форм проведення вільного часу. Отже, сільський зелений туризм містить стаціонарний відпочинок з можливістю радіальних виїздів, походів та залученням до традиційних видів сільського господарства. «Екологічний туризм — це безперервний рух, ознайомлення з природою, традиціями та культурою певного середовища» [42], а «аграрний туризм являє собою відпочинок із залученням туриста до сільськогосподарської діяльності» [21].

Територіальна система організації сільського туризму містить сільські територіальні структури, їх взаємодію, взаєморозташування, а також взаємодію з містами-центрами надання адміністративних послуг та центрами формування основних мас кінцевого споживача туристичних послуг. До територіальної системи організації сільського туризму також відноситься транспортна структура та об'єкти історико-культурної та етнічної спадщини описуваного регіону.

До сільської місцевості в Україні відносять такі типи поселень: села, хутори, лісництва, слободи. Інколи до цього переліку додають селища, проте цей тип краще характеризувати як проміжний між селом і містом.

Як і в будь-якому іншому виді туризму, однією з головних складових туристичного продукту сільського зеленого туризму виступають послуги розміщення. Сільські споруди, що надаються туристам для тимчасового проживання в нашій країні називають агрооселями. Розглянемо це поняття більш широко.

Як визначила Ткаченко Т. І. у своїй монографії «Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу» [37] «агрооселя — це житлове приміщення, що знаходиться в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат (залежно від категорії житла), пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальній сфері села» [37]. У свою чергу «агротель (агропансіонат) — це житлова будівля (група будівель) готельного типу, спеціально призначених для організації надання населенню рекреаційних послуг у сільській місцевості» [7].

Для ґрунтового аналізу засобів розміщення в системі сільського зеленого туризму, необхідно схарактеризувати всі види тимчасового проживання, що можуть на постійній основі пропонуватися споживачеві. Об'єкти розміщення поділяються на колективні й індивідуальні; та містять широкий перелік видів розміщення різного рівня комфорту, ціни та сезонної доступності. Перелік можливих засобів розміщення надається в Таблиці 1.1 Додаток Б.

1.3 Фактори, що впливають на розвиток сучасного сільського зеленого туризму

Актуалізацію сільського зеленого туризму підтримують і всьому світі. Науковці зазначають, що така діяльність дає позитивну підтримку всій соціально-економічній сфері. Насамперед туристична діяльність у сільській місцевості дозволяє їй самій підняти рівень фінансової забезпеченості місцевих жителів, підтримує малий бізнес, стимулює процвітання місцевого підприємництва, забезпечує нові робочі місця в необхідній для регіону кількості. Також допомагає побороти такі проблеми на сільських територіях як відсутність необхідного транспорту та інфраструктури; в цілому позитивно впливає на вибраний регіон, ось чому місцеві жителі зазвичай проявляють високу лояльність до реалізації подібних проєктів. Проте слід пам'ятати, що для більшості видів діяльності на будь-якій місцевості, необхідно налагодження адміністративних зв'язків та домовленостей з місцевою владою відносно організаційних та правових аспектів; побудови міцного господарського механізму.

Збільшення невідповідності середовища проживання та роботи сучасних жителів урбанізованих країн зумовила високий рівень необхідності відпочинку в екологічно чистій місцевості, гармонічного з природою. Моральна та фізична виснаженість міського населення призвела до поступового вимушеного зменшення тривалості робочого дня та збільшення кількості платних відпусток. Це тягне за собою зростання інтересу до сільського відпочинку та налагодження повноцінного транспортного сполучення з сільською місцевістю.

«Доповнення визначення «сільський туризм» означенням «зелений» лише підкреслює його екологічну орієнтацію та надає цьому поняттю більшої екологічності. В розвинених країнах світу такий вид відпочинку має попит не лише у людей середнього достатку, а й у заможної частини населення» [41]. Такий вид відпочинку дозволяє розвантажити морально

виснажених жителів великих промислових міст, підтримати рівень їх фізичного здоров'я та позбавитися наслідків тривалого проживання на екологічно забруднених територіях. До більш глибоких завдань, що постають перед сільським зеленим туризмом, можна віднести знайомство та прояв цікавості до культурної спадщини власного народу, пізнання його давніх традицій, історії. Виконання таких завдань також можна назвати формою патріотичного виховання. І звісно, очевидною є ще одна позитивна сторона розвитку сільського зеленого туризму – розвиток самої місцевості, підтримка малих форм бізнесу, зростання доходів місцевого населення, підвищення його зайнятості. Як наслідок – зниження рівня шкідливих звичок та зростання кількості освічених людей на селі.

Основною пріоритетною метою сільського зеленого туризму є створення унікального туристичного продукту, що задовольнить потреби туриста у харчуванні, проживанні та проведенні вільного часу; та гармонічно поєднається з особливостями культурної традиційності сільського населення, їх гостинності та способу життя.

В Україні розвиток сільського зеленого туризму почався і продовжується доволі спонтанно. Він невід'ємно пов'язаний зі зміною сучасного ритму життя та підпорядковуються його особливостям. А також є одним з важливих явищ природно-географічної, історико-культурної, демографічної та соціально-економічної сфер життя всієї країни.

При оцінці розвитку сільського зеленого туризму, фактори, що впливають на нього, зазвичай поділяють на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори розвитку сільського зеленого туризму містять в собі наступні показники:

- географічне положення регіону;
- політичні відносини між країнами-сусідами;
- розподіл праці;
- рівень цін на міжнародному ринку та в різних країнах;
- валютні коливання тощо.

Демографічні показники, на кшталт урбанізації міст, підвищення рівня населення та щільності проживають на певній території, також мають позитивне значення для розвитку як сільського зеленого туризму, так і всієї сфери туризму загалом.

Проте, якими важливими не були зовнішні фактори, визначальними в характеристиці розвитку сільської місцевості виступають внутрішні фактори розвитку сільського туризму:

- Природно географічні особливості кліматичні умови країни чи регіону;
- Економічна та політична ситуація в країні;
- Внутрішня політика та законодавча система країни;
- Рівень добробуту населення;
- Наявність на території регіону чи країни необхідних природно-кліматичних та/або історико-культурних ресурсів.

Саме рівень добробуту населення та економічна підтримка жителів сільської місцевості є вирішальним серед факторів розвитку сільського туризму. «З точки зору впливу на туристичну діяльність усі фактори поділяються на фактори залучення, що спонукають до подорожі чи відпочинку та фактори розподілу, або диференціації попиту, що впливають на вибір місця подорожі чи відпочинку» [5].

Головною пропозицією сільського зеленого туризму можна називати не тільки відпочинок на сільській місцевості, а й повне використання сільського способу життя, його цінностей та особливостей як повноцінного туристичного ресурсу. Зважаючи на це, факторами розвитку сільського зеленого туризму також можна назвати наступне:

- Появу та зростання моди на здоровий спосіб життя та екологічну свідомість;
- Характерний для України, нерозривний зв'язок сільської місцевості з українською народною культурою та традицією;

- Поцінування міськими жителями відпочинку на сільських територіях, як втечі від важкого ритму життя міста;
- Не висока ціна подібного відпочинку, відсутність необхідності перетину кордонів та можливість короткочасного відпочинку.

Вибір туристичної DESTИНАЦІЇ для розвитку комплексу послуг сільського зеленого туризму має проводитись на основі повного аналізу характеристики ресурсозабезпеченості регіонів. Для подібного проекту найкраще обирати місцевість, в якій гармонічно поєднанні природно-кліматичні, історичні, культурні, демографічні особливості тощо. Проте, зважаючи на те, що майже кожне українське село може бути охарактеризований такими показниками, для створення туристичного інтересу, на території сільської місцевості необхідне доповнення, так звана родзинка, у вигляді розважальної діяльності, розробленої на базі фольклорно-етнографічних та культурно-історичних надбань регіону.

Виходячи з наявних напрацювань науковців можна сказати, що безпосередньо сільський зелений туризм, яким ми його знаємо зараз, на території України з'явився ще на початку 19-го століття. Хоча лише в дев'яностих роках 20-го століття з'явилася саме поняття «сільський туризм». В цей час він і вийшов на загальнодержавний рівень, ставши не лише актуальним напрямком сфери туризму, а і можливістю розв'язання соціально-економічних проблем сільської місцевості, таких як зниження кількості та старіння населення, зростання безробіття тощо.

Висновки до 1-го розділу

Сільський зелений туризм в усьому світі стає все більш актуальним з кожним роком, світова туристична індустрія сприймає сільський зелений туризм як той, що приносить значні економічні вигоди. Українське село, з його неймовірними пейзажами, величезною кількістю традиційних надбань, етнічного різноманіття, фольклорно-обрядової спадщини, безумовно потребує розвитку подібної діяльності на його території. Виняткова ресурсозабезпеченість української сільської місцевості не може залишатися

осторонь туристичної індустрії в Україні. Тому, актуальність запропонованої теми є очевидною, а українське село потребує негайного та всебічного розвитку у сфері сільського зеленого туризму.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка регіонів розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Вже на протязі багатьох років сільський зелений туризм є однією з актуальних та популярних видів туризму в усьому світі. Проте, для України він тільки починає відкриватися та становить собою більшою мірою поодинокі, самостійні та нерегулярні поїздки.

Економічні та політичні потрясіння, що спіткали нашу країну після початку воєнних дій на сході, туристична карта України значно змінилася. Зниження доходів населення, економічна нестабільність, великі коливання на валютних ринках зумовили зростання актуальності внутрішнього туризму. Проте, з тимчасовою втратою Криму, туристична ресурсозабезпеченість в Україні значно знизилася. Це сприяло підвищеному попиту до відвідання місцевостей, які раніше не вважалися туристичними. До таких відносять і сільські території в контексті сільського зеленого туризму. «Всього за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України на території нашої країни є 1590 сільських садиб, готових приймати гостей і надавати різні послуги в галузі сільського туризму» [26].

Як зазначають експерти Всесвітньої туристичної організації, «з початку ХХІ ст. сільський туризм є одним з секторів туристичної індустрії, що динамічно зростають. Ідеї охорони навколишнього середовища, що стали надзвичайно популярними серед західної цивілізації, охопили й індустрію туризму. Внаслідок цього серед масових туристів виник попит на види туризму, альтернативні масовому, — так звані зелені подорожі. Згідно з офіційними статистичними даними ВТО, «зелені» подорожі нині займають від 7 до 20 % у загальному обсязі турпоїздок. Темпи росту сільського

туризму оцінюються від 10% до 30% щорічно, а його частка в доходах від міжнародного туризму сягає 10-15%» [27].

У 21-у столітті виникають проблеми, що викликали значні зміни в структурі сільської місцевості в Україні. До таких проблем зазвичай відносять масової міграції, зростання безробіття, зниження доходів, погіршення загального рівня розвитку села. Як наслідок це викликає зниження інтересу до етнічних надбань, культури, історії тощо. Втрата національної ідентичності незмінно пов'язана зі зниженням рівня добробуту в сільській місцевості. Проте, в останні роки з'являються нові програми та законодавчі ініціативи, направлені на укрупнення та підтримку розвитку села. На сьогодні вже на рівні влади говориться про те, що село нерозривно пов'язане з туристичною сферою України, а розвиток сільського зеленого туризму може принести економічну та соціальну стабілізацію всієї країни.

Розробка та підтримка проєктної діяльності у сфері сільського зеленого туризму є стимулом для започаткування підприємницької діяльності серед місцевого населення, підвищенням зайнятості та подолання так званого «вимирання села». Додаток до цього, діяльність сільських громад з організації сервісу відпочинку примножує можливість до облаштування сільських територій, осель та інфраструктури загалом, наповнюючи при цьому місцеві бюджети та заохочуючи молоде населення залишатися жити та працювати у своїй місцевості.

Окремі прояви розвитку сільського зеленого туризму присутні на території всієї України в тому чи іншому ступені. Проте більш-менш чітку систему та проєктну діяльність можна побачити лише у деяких місцевостях нашої країни, таких як територія Карпат, Закарпаття, а також Полтавської області, де проводиться велика кількість розважальних заходів на основі традиційної культури. Але, зважаючи на рівень ресурсозабезпеченості України для розвитку сільського зеленого туризму, очевидно, що такої діяльності недостатньо.

Ще декілька років тому основний вплив на формування попиту і пропозиції у сфері сільського зеленого туризму мали здебільшого внутрішні фактори, до яких ми відносимо природні ресурси та середовище, внутрішню політику та стан державної економіки. Проте, враховуючи останні шість років нестабільної воєнно-політичної ситуації на сході нашої країни та майже рік карантинних обмежень та заборон, пов'язаних зі світовою пандемією Covid-19, необхідно зазначити, що зовнішні фактори, які впливають на розвиток сфери туризму, на сьогодні повинні розглядатися в першу чергу. В додаток для цього, для ефективного просування українського туристичного продукту не тільки на внутрішньому ринку, а й з урахуванням закордонних відвідувачів, ефективна організація повинна бути підкріплена фінансовою та законодавчою підтримкою з боку державних інстанцій та підвищенням бренду українського відпочинку в цілому.

Як зазначає «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» [29], «основний вплив на пропозицію в даній галузі мають такі фактори: ставка оподаткування, підвищення якої обернено пропорційне пропозиції, наявність ресурсів, система ціноутворення, рівень якості обслуговування тощо. Туристичну пропозицію на послуги сільського зеленого туризму поділяють на первинну, ту що реалізується самим господарством як виробником послуг, та вторинну, коли реалізація послуг здійснюється через посередника — туроператора, тур. агента».

Для задоволення зростаючого попиту на послуги сільського зеленого туризму в Україні, в першу чергу, необхідна наявність міцної ресурсно-матеріальної бази. З огляду на це, розглянемо ресурсну забезпеченість, яка формує наявну та потенційну пропозицію у сфері сільського зеленого туризму. Її складники сьогодні можна перерахувати так:

- 1) майже 15 % території країни – це великі туристсько-рекреаційні можливості, приморські та гірські ландшафти, зони відпочинку, чисте повітря, ріки, озера;

- 2) 15 природних заповідників;

- 3) 30 національних та регіональних парків, садиб видатних українських діячів, що знаходяться під державною охороною;
- 4) сприятливий клімат, що вигідно відрізняється від клімату багатьох країн світу;
- 5) понад 400 джерел мінеральних вод та понад 100 родовищ цілющих вод;
- 6) спадщина історико-культурних надбань;;
- 7) широке етнічне різноманіття;
- 8) 4 млн незайнятого або частково зайнятого населення в сільському господарстві;
- 9) 6,4 млн житлових будинків, які можливо використовувати для сільського туризму;
- 10) достатня, а іноді надлишкова, кількість сільськогосподарської продукції в особистих селянських господарствах» [29].

«Сільський зелений туризм визнано одним із пріоритетів Стратегії розвитку сільського господарства на період до 2020 р. та розробленої Мінагрополітики нової редакції закону про державну підтримку фермерських господарств» [26].

Визначаючи найбільш пріоритетні напрямки розвитку сільського зеленого туризму в Україні, фахівці надають перевагу наступним регіонам:

- Західний регіон: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Хмельницька області;
- Південний регіон: Запорізька, Миколаївська, Херсонська області;
- Центральний і Північний регіони: Київська, Полтавська, Чернігівська області.

«Вивчаючи попит на ринку туристичних послуг у зеленому туризмі, компанія GFK Ukraine в 2016 році провела дослідження, результати якого показали, що відпочинку в садибах Західної України надає перевагу 41% туристів» [1]. На жаль, Донецька область не була опрацьована в даному дослідженні, адже на момент його проведення майже вся її територія була

охоплена воєнними діями, а політична ситуація там була вкрай нестабільною. На даний момент більша частина Донеччини знаходиться в стані стабілізації, є безпечною та придатною для розгортання на її території туристичної діяльності. «Адже не тільки західні регіони відіграють дуже важливу роль у розвитку сільського туризму на території України» [28]. Регіонам центральної та східної України необхідно взяти на основу напрацювання західних територій, розглянути можливості та ресурсну базу, яка послужить фундаментом для розробки потужної сільської туристичної структури по території всієї України. Такий розвиток обов'язково дасть стимул для підтримки не тільки соціально-економічної сфери, а й історико-культурної діяльності та особистісної індивідуальності.

Донецька область України насичена підприємствами важкої промисловості та в уявленні українців зелений туризм тут не може бути актуальним. Проте регіон, як і інші області України насичений величезною кількістю природно-рекреаційних об'єктів таких як: парки, лісові масиви, джерела лікувальні грязі, різноманітні водойми тощо. Один лише Нікольський район Донецької області являє собою унікальну місцевість, пріоритетну для розвитку зеленого туризму. При правильному та своєчасному вливанні матеріальних ресурсів та застосування актуальних методик розвитку регіону, Нікольський район Донецької області має всі можливості стати центром розвитку зеленого туризму Лівобережної України та привабливою DESTINATION для відвідування не лише українцями, а й іноземними туристами.

Станом на 2020 рік українці щороку подорожують в ті туристичні місця, які давно себе зарекомендували (Карпати, Одеса, Львів тощо). Потоптані маршрути втрачають цікавість, а надавачі послуг підвищують ціни. Але українці мають можливість пізнати нові DESTINATION, які ніяк не гірше від прославлених туристичних центрів. В додаток до цього, Донецький регіон потребує нових вливань для стабілізації та підвищення економічного стану даного регіону та України в цілому.

Сільський зелений туризм в Україні необхідно розвивати спираючись на такі обставини:

- Вся територія України густо насичена необхідними ресурсами для розвитку сільського зеленого туризму, більшість з яких є неосвоєними та потребують матеріального та технічного забезпечення в цілях становлення та стимулювання туристично-рекреаційної діяльності;
- Надбання історико-культурної та фольклорно-етнографічної спадщини України, при своєчасному та актуальному втручанні, дозволить продукту українського сільського зеленого туризму вийти на світовий рівень та стати одним з популярних центрів сільського зеленого туризму в Європі;
- Популяризація сфери сільського зеленого туризму дозволить підняти рівень добробуту сільської місцевості та підтримає розвиток малої підприємницької діяльності;
- Зростання популяризація ідеї екологічної свідомості, зеленого відпочинку та захисту навколишнього середовища;
- Високий рівень наявності трудових ресурсів та вільного житлового фонду у сільській місцевості;
- Низька собівартість послуг, що формує низьку ціну на відпочинок;
- Наявність невичерпних можливостей для формування додаткових видів відпочинку та розваг на території сільської місцевості, у вигляді фестивалів, обрядів, концертів, спортивно-оздоровчих ігор, дитячих таборів тощо.

За підрахунками експертів сільський зелений туризм за розмірами доходів може скласти конкуренцію сфері сільського господарства. До того ж, на початковій стадії, діяльність у сільському туризмі не потребує значних інвестицій та може розвиватися поступово, не втручаючись в усталений

спосіб життя місцевих жителів. А залучення їх до туристичної діяльності дозволить скоротити обсяги міграції з села до міста, що однозначно заощадить значні матеріальні ресурси, адже як зазначають науковці, «облаштування в місті вихідця з сільської місцевості у 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі» [10].

2.2. Характеристика Нікольського району Донецької області як дестинації для розвитку сільського зеленого туризму та аналіз його туристичної пропозиції

Донецька область України насичена підприємствами важкої промисловості та в явленні українців екологічний туризм тут не може бути актуальними. Проте регіон, як інші області України, насичений величезною кількістю природно-рекреаційних об'єктів таких як: парки, лісові масиви, джерела лікувальних грязей, різноманітних водойм тощо. Один лише Нікольський район Донецької області являє собою унікальну місцевість, пріоритетну для розвитку сільського зеленого туризму. При правильному та своєчасному впливанні матеріальних ресурсів та застосуванні актуальних методик розвитку регіону, Нікольський район Донецької області має всі можливості стати центром розвитку сільського зеленого туризму Лівобережної України та привабливою дестинацією для відвідування не лише українцями, а й іноземними туристами.

Нікопольський район розташований у південно-західній частині «Донецької області та займає територію у 1221 кв. км. У склад району входить 43 адміністративні одиниці, в яких проживає близько 30.000 осіб» [24]. Клімат у районі помірно-континентальний з недостатньою кількістю опадів та зволоження, проте на території району є безліч водних ресурсів: ріки Кальчик, Темрюк, Каратиш, Калець, Берда; ставки, водосховища.

«Територію району перетинають: залізнична колія Маріуполь – Волноваха – Донецьк (станції Кальчик, Асланово); автомобільні дороги

Маріуполь – Волноваха – Донецьк та Маріуполь – Пологи – Запоріжжя. На території району є 2 залізничні станції: Кальчик – на відстані 28 км від Нікольського та Асланово – 25 км» [24].

Головною природною особливістю району є різнотравний ковиловий степ, який сформував на території неповторне наповнення флори і фауни. В ярових долинах, де рівень зволоження дещо вищий, степова місцевість переходить в ліс, які простягаються тут на 10,2 тисячі гектарів. Тут створені 3 лісництва: Малоянисольське (площа 2140 га), Нікольське (площа 1678 га) та Федорівське (площа 1485 га). Перші лісові насадження у районі з'явилися у 1876 році цей рукотворний ліс отримав назву «Азовська дача». У 1984 році рішенням Донецької ради народних депутатів Нікольський ліс отримав статус лісового заказника місцевого значення. Сьогодні в лісі ростуть понад 100 видів деревно-чагарникової рослинності, 93% всієї території лісових насаджень займає дуб. Найстаршим деревам близько 120 років. Перші насадження Федорівського лісу були зроблені на початку 19 ст. німцями-меннонітами, які заснували населений пункт Фрідріхсталь. Ліс створювався руками кількох поколінь жителів села Федорівка. Сьогодні в лісі налічується багато видів тварин (косуля, кабан, лисиця, заєць, борсук) та птахів (фазан, зозуля, дятел, сойка) [24].

В селі Назарівка, площею понад 400 га, розтягнувся степовий природний заповідник «Кам'яні могили». Він був заснований 5 квітня 1927-го року та являється одним з найцікавіших та найгарніших місць Приазов'я, що стовідсотково може бути використане для створення місцевості, придатної для проведення художніх планерів, фотосесії та інших подібних видів діяльності. Територія заповідника є величним та біологічним об'єктом, що має оцінюваний науковцями вік близько двох млрд років. Тут можна знайти цікавинки, що збереглися тільки в даній місцевості: реліктові рослини та залишки тваринного світу. 25 видів рослин, що можна знайти на території заповідника віднесли до червоної книги України.

Серед природних об'єктів, що можуть стати складовими туристичного продукту, також можна розглянути ті, що отримали статус пам'яток природи місцевого значення. В Нікольському районі Донецької області це природні та ентомологічні заказники Кальчицький, Старченівський, «Бешаш», природна пам'ятка «Чердаклі», парк «Половецький степ» та багато іншого.

У Нікольському районі Донецької області на постійній основі проводяться сільськогосподарські ярмарки, адже у районі наявні власні млини, пекарні, олійниці та інші установи господарської діяльності. Для поціновувачів історично-релігійної теми в даному районі також знайдеться, на що подивитися. В районному центрі у 2002 р. було збудовано головний храм району, що був названий Свято-Нікольським. А з нещодавніх часів в Нікольському районі на стику двох областей (Запорізької та Донецької) почав проводитись один з найцікавіших історико-культурних та фольклорно-етнографічних заходів нашої країни – фестиваль «Дике поле. Шлях до Європи», що символізує собою боротьбу українського народу за свободу і незалежність від давніх часів до сьогодення.

До того ж, Нікольська традиція та історія району наповнена міфами, приказками та легендами, якими готові поділитися місцеві жителі, та які можуть бути одним з важливих ресурсів розвитку сільського зеленого туризму в даній місцевості.

Щоб в повній мірі оцінити туристичні можливості даного регіону, була проведена повна характеристика ресурсозабезпеченості, рівень забезпеченості природними та антропогенними ресурсами території Нікольського району Донецької області відносно напрямів екологічного туризму, оцінка рівня задоволення туристичних потреб за умови розвитку туристичної діяльності різних напрямків на території обраної місцевості, що подана в Додатку В. З даної характеристики стає зрозуміло, що Нікольський район Донецької області густо насичений різноманітними туристичними ресурсами, що можуть бути використані в різних форматах організації відпочинку; при належному плануванні та грамотній організації, Нікольський

район Донецької області має всі можливості для розвитку на її території потужної системи сільського зеленого туризму.

Виходячи з таблиць, поданих у Додатку В, можна зробити висновок, що за основу розвитку Нікольського району Донецької області можна взяти природно-кліматичні ресурси, як об'єкт проведення спортивно-оздоровчих та пізнавальних заходів, фестивалів, ігор, та інших розваг.

Місцевість Нікольського району Донецької області ідеально підходить для розвитку на її території діяльності спортивно-оздоровчого напрямлення у вигляді мережі спортивно-розвиваючих таборів для дітей і дорослих, проведення фольклорно-етнографічних заходів, фестивалів тощо. Також з таблиці можна зробити висновок, що регіон густо насичений позитивними природно кліматичними ресурсами. Через територію району проходять залізничні шляхи та наявні автомагістралі, що допоможе регіону в розвитку іншої недостатньої туристичної інфраструктури. На місцевості є бази відпочину та санаторії як об'єкти послуг розміщення. Проте для подальшого розвитку регіону для місцевості необхідний більш ґрунтовний розвиток готельної промисловості.

SWOT-аналіз туристичної пропозиції Нікольського району Донецької області

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Висока кількість природно-кліматичних ресурсів, які є невід'ємною складовою для розвитку сільського зеленого туризму; 2. Наявність вільних степових територій, придатних для створення на них іподромів, зон для проведення заходів мото-, квадро-, велоспорту; 3. Актуальний клімат для відпочинку	1. Низький рівень сучасних технологій в сільській місцевості; 2. Недостатність інфраструктурного забезпечення (магазини, заклади розміщення та харчування, банки тощо); 3. Низький рівень доходу населення; 4. Стереотипне мислення як серед закордонних туристів, так і самих

дітей та створення оздоровчих таборів; 4. Культурний спадок грецької діаспори; 5. Наявність історико-культурних пам'яток, як додатковий ресурс; 6. Багата флора і фауна, яку можна зустріти виключно на землях Донеччини 7. Висока активність та зацікавленість місцевого населення з огляду на скрутне фінансове положення, пов'язане з воєнно-політичними подіями останніх шести років; 8. Наявність гарного базового транспортного забезпечення; 9. Різноманіття краєвидів.	українців, що Донецька область – промислова зона з високим рівнем екологічного забруднення та не придатна для зеленого відпочинку; 5. Воєнно-політична нестабільність прилеглих територій; 6. Низька інвестиційна привабливість області.
Можливості	Загрози
1. Високий рівень можливості розвитку фермерства; 2. Залучення грецької діаспори як ресурсу для проведення заходів фольклорно-етнографічного напрямку; 3. Використання степових територій та водойм для розвитку екстремальних видів туризму;	1. Несприятливий перебіг подій в зоні проведення ООС в Донецькій області; 2. Недосконалість законодавства у сфері природокористування; 3. Незахищеність регіону від впливу підприємств важкої промисловості.

4. Можливості залучення місцевого населення та підвищення рівня зайнятості; 5. Популяризація відпочинку в сільській місцевості як одного з напрямків екологічної свідомості.	
--	--

SWOT-аналіз демонструє, що Нікольський район має всі можливості для розвитку на його території потужної структури спортивно-оздоровчого напрямлення, комплексу подієвого, спортивно-виховного та пізнавального туризму. Місцеве населення також можна розглядати як гарний ресурс регіону з причини низької кількості робочих місць та зниження зайнятості населення в останні роки. Проте, існує ряд загроз, перша з яких – нестабільна воєнно-політична ситуація в області.

Як підсумок можна сказати, що надбання Нікольського району – комплекс природно-кліматичних ресурсів, який можна використати як базу для розвитку активного відпочинку, проведення масових заходів, культурно-традиційних, фольклорно-етнографічних фестивалів та спортивно-оздоровчих розваг.

2.3. Дослідження актуального стану розробки та реалізації турів сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області

Головною метою будь-якої туристичної діяльності та туристичної стратегії є створення та реалізація вдалого туристичного продукту. Процеси створення та реалізації тісно пов'язані та будуються на безпосередній залежності один від одного та товарної політики в цілому. На початковому етапі побудови стратегії діяльності в сфері сільського зеленого туризму, і найголовніше при розробці унікальної пропозиції (туристичного продукту), необхідно проаналізувати реальний попит на послуги такого типу та

туристичні інтереси до різноманітної діяльності, доступної в сільській місцевості.

Створення будь-якого продукту, за стандартами ринкової економіки, базується на вивченні споживчої спроможності, аналізі цільової аудиторії та особливих якостях майбутнього споживача.

Створення та реалізацію туристичного продукту можна поділити на наступні етапи:

1. Аналіз можливостей: характеристика ресурсозабезпеченості, вивчення подібної пропозиції на Українському та світовому ринку, вивчення правового підґрунтя;
2. Вивчення попиту, враховуючи сучасні реалії стану туристичної сфери (зниження фінансової можливості, викликане пандемією Covid-19, транспортні зміни, закриття кордонів);
3. Перспективне планування;
4. Укладання договорів з постачальниками;
5. Укладання договорів з перевізниками;
6. Розрахунок вартості путівок та випуск їх в реалізацію;
7. Товарно-методичне забезпечення турів;
8. Забезпечення туристів проїзними документами;
9. Реалізація пакету туристичних послуг;
10. Реклама, інформація та просування туру;
11. Підготовка кадрів;
12. Призначення кадрів на маршрут;
13. Проведення туру і контроль за якістю обслуговування.

Стратегія розвитку сільського зеленого туризму Нікольському районі Донецької області матиме унікальний характер за рахунок надання на території широкого асортименту послуг для найширшої цільової аудиторії. Мається на увазі комплексна та різноманітна діяльність від звичайного проживання в сільській місцевості, занурення в будні сільських жителів до повноцінного відпочинку з екскурсійною, фестивальною, етнографічно-

навчальною, історико- культурною розважальною програмою. Туристичний відпочинок в Нікольському районі Донецької області розрахований на туристів будь-якого віку, є безпечним, більшою мірою активним, та сподобається навіть маленьким дітям за рахунок своєї колоритності та багатогранності.

Планування технічного розвитку туристичної діяльності в Нікольському районі Донецької області має базуватися на певних правилах, виконання яких необхідне для створення туристично продукту високої якості та щоб уникнути неприємних ситуацій як для організаторів, так і для самих відпочиваючих:

1. Програми відпочинку підбирається індивідуально для кожного споживача, відштовхуючись від його побажань та заходів, які будуть проходити на території району певний момент туристичного сезону;
2. До надання послуг транспортного перевезення будуть залучені виключно водії з числа місцевого населення;
3. Відпочинок у Нікольському районі Донецької області не буде обмежений ніякими часовими рамками, проте робота організаторів буде направлена на те, щоб відпочинок складав не менше семи календарних днів;
4. Весь перелік заходів, що запропонується туристам на території Нікольського району Донецької області, буде оговорений з місцевими жителями та введений в експлуатацію лише при його повному схваленні та підтримці.

Висновок до 2-го розділу

Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок, що сільський зелений туризм є джерелом невичерпних можливостей для підняття української сільської місцевості, її добробуту, підвищенню рівня зайнятості місцевого населення, толерантності між регіонами та областями; різними соціальними прошарками населення України. Подібний вид

туристичної діяльності дозволить українському туризму вийти на новий рівень розвитку, позитивно вплине на історико-культурне виховання дітей та молоді, забезпечить потужну фінансову підтримку сільській місцевості і, найголовніше, створить можливість для українського міського жителя отримати унікальний і такий актуальний для сучасного часу відпочинок, що в свою чергу також допоможе підвищити працездатність та рівень здоров'я кожного Українця.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРІВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В НІКОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Перспективи та основні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області та України в цілому.

На території України існує величезна кількість сіл, хуторів, поселень, які наповнені історико-культурними, фольклорно-етнографічними пам'ятками, мають неповторну автентичну традицію, власне ремесло, кухню та цікавий побут. Особливості українського села можна назвати головними ресурсами для створення потужної сфери сільського зеленого туризму на території нашої країни. Очевидно, що розвиток туристичної діяльності на території сільської місцевості, принесе позитивні зміни в економічну і соціальну сферу села. Виходячи з цього, стає особливо незрозуміло, чому подібна проєктна діяльність досі не винесена на широкий розгляд з боку влади та майже не освітлена засобами масової інформації.

Численні ресурси українського села досі майже не задіяні в туристичній галузі України. Найцінніший туристичний ресурс села — мальовнича українська природа, дефіцит спілкування з якою має більшість мешканців великих міст. «Сільський зелений туризм у різних регіонах України дозволяє використовувати різні фактори лікувального впливу природи: ландшафтотерапевтичний, кліматотерапевтичний, бальнеологічний тощо» [38].

В додаток до цього, українське село, як вже було сказано, нерозривно пов'язане з історико-культурною складовою української традиції. Для нашої країни особливо велике значення має надбання народної творчості, літератури, фольклорного співу, музики, кухні - з усім цим можна познайомитись в українському селі. Сучасний житель українського міста вже

давно зрозумів цінність української старовинної культури, необхідність її збереження та пізнання. Проте, досі, туристичними операторами не було розроблено проєктів, що надали б міським жителям таку можливість.

Як зазначає Ткаченко Т.І.: «На сьогоднішній день туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету. Сільський туризм виступає як важливий чинник стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо)» [37]. З огляду на рівень туристичної ресурсозабезпеченості нашої країни, наявної фольклорно-етнографічної та культурної спадщини, для України такий показник розвитку туристичної галузі є абсолютно неприпустимим.

Розвиток сільського зеленого туризму потребує підтримки на рівні державної політики. Його реалізація має виступати як один з методів збереження етнографічної самобутності українського народу. Спираючись на роботи науковців, присвячених розвитку української сільської місцевості в рамках туристичної галузі, можна виділити три основні причини, чому подібній діяльності слід надати загальнонаціональне значення:

- Потреба села в економічній та соціальній підтримці, подолання технологічної прірви між селом та містом, підвищення рівня освіти та трудової зайнятості сільського населення;
- Потреба міських жителів в екологічному відпочинку та пізнанні свого коріння, ріст популярності ідеї екологічної свідомості, фактична відсутність подібної туристичної пропозиції на українському ринку;
- Екзотичність українського народного колориту, широкого різноманіття національних особливостей для іноземного туриста, низька ціна туристичного продукту порівняно з пропозицією інших європейських країн.

Розвиток сільського зеленого туризму, як і будь-якого виду туризму, відбувається на комерційній основі та головною метою має отримання прибутку. Для повноцінного залучення місцевого населення сільських територій, необхідно виділити реальні вигоди, що будуть отримані ними за умов розвитку на їх територіях туристичної діяльності. До таких вигод можна віднести наступні:

- дохід ремісників від проведення майстер-класів та продажу готової продукції;
- за надання туристам можливості тимчасового проживання в місцевих будинках;
- від продажів на ярмарках та фестивалях, що будуть проведені на місцевості;
- від егерської діяльності (супровід на полювання чи риболовлю);
- від будівництва бази відпочинку та облаштування туристичних маршрутів;
- транспортного обслуговування;
- екскурсійної діяльності;
- від забезпечення туристів продуктами харчування та кулінарних послуг;
- відвідання туристами місцевого іподрому;
- допомога в організації та проведенні культурних заходів (фестивалів, концертів, майстер-класів, пленерів);
- на інших посадах (інструктори, вихователі, ведучі заходів, вожаті дитячих таборів, гіді, супроводжуючі тощо).

Як зазначає Дарчук В.Г. в своїй науковій праці «Формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні», що була надрукована саме в Донецьку: «Розвиток сільського зеленого туризму в нашій країні відбувається поки ще досить спонтанно. Однак Спілка сільського зеленого туризму України, створена в Україні у 1996 році, до

цього часу проводить активну інформаційну роботу, і надає всіляку підтримку в просуванні сільського зеленого туризму в Україні на ринок туристичних послуг. [...] Але цього недостатньо, щоб сільський зелений туризм в Україні відіграв роль потужного каталізатора розвитку багатьох галузей економіки, таких як сільське господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво тощо. Також ця галузь поки що є недостатньо розвинутою, щоб стати провідним чинником стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету. Передусім необхідно здійснити законодавчо-нормативне врегулювання основ його функціонування» [11]. Очевидно, що нормативно-правова підтримка необхідна для розвитку в Україні туристичної сфери, а особливо розгортання більш активної діяльності в галузі сільського зеленого туризму. Зміна правового підґрунтя має проходити враховуючи зв'язок туристичної сфери з транспортними, торгівельними, промисловими організаціями тощо, та її впливу на них.

Гальцова І. зазначає, що «у законодавстві України сільський зелений туризм розглядається як одна із багатьох послуг, які можуть надаватися в рамках господарської діяльності особистих селянських господарств» [6]. А також виражає ідею, що «вирішення комплексу організаційно-правових питань щодо розвитку сільського зеленого туризму необхідно розглядати з урахуванням правового становища особистих селянських господарств, правовий режим землі та майна цих господарств, основних засад господарської діяльності особистих селянських господарств тощо» [6].

Серед основних складностей, що можуть виникати на шляху до створення якісного туристичного продукту на території сільської місцевості, можна виділити наступні:

- низька якість транспортної інфраструктури, наявність лише базового транспортного забезпечення, відсутність залізної дороги в деяких регіонах, часто відсутність якісного автомобільного покриття;

- недостатня забезпеченість інфраструктурою, відсутність спеціалізованих закладів розміщення та харчування, невелика кількість торгівельних зон, низька якість або повна відсутність мобільного покриття та Інтернету;
- суворі умови життя в сільській місцевості, що негативно відображається на можливості задоволення потреб туристів у комфорті, зростання вибагливості сучасних туристів після відвідання європейських країн та отримання послуг на високому європейському рівні;
- низький рівень обслуговування порівняно з закордонним та міським;
- недостатня або відсутня реклама, яка є одним з головних чинників просування туристичного продукту на ринку та має бути системною. Споживачі послуг здійснюють свій вибір спираючись на детальну обізнаність та впевненість в якості продукту;
- поодинокість надаваних послуг, відсутня комплексність продукту.

Першою обставиною, що ускладнює розвиток сільського зеленого туризму в Україні, є повна відсутність будь-якої підтримки сфери зі сторони держави. Будь-які прояви розвитку туристичної діяльності в сільській місцевості регулюється лише на рівні окремих аспектів такими законами : «Про туризм» [13], «Про підприємництво» [14] тощо. Другою важливою обставиною є ігнорування методів просування українського сільського туристичного продукту не тільки на зовнішньому ринку, а навіть всередині країни. І як останню обставину можна виділити відсутність застосування інноваційних технологій та проєктної наукової діяльності, направленої на становлення та розвиток туризму в регіонах України.

Подолання вищеперерахованих обставин дозволить сільському зеленому туризму досягти високого рівня оригінальності та актуальності,

сприяти збереженню історико-культурної та фольклорно-етнографічної спадщини, виступити як можливість для прояву екологічної свідомості та підтримки здорового способу життя.

Як зазначено розпорядженням Кабінету міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 року [35]: «Конче необхідним для розвитку сільського туризму на теренах нашої держави є розроблення загальнодержавної програми розвитку туризму і курортів на період до 2026 року, зокрема, щодо підтримки розвитку сільського туризму як одного з пріоритетних напрямів туристичної галузі» [35].

Ще однією важливою стороною розвитку та просування сільського зеленого туризму серед сучасного населення є, звісно, маркетингові дослідження та застосування маркетингових комунікацій на кшталт зв'язків з громадськістю, внутрішніх та закордонних семінарів, конференцій, залучення ЗМІ та просування ідеї сільського відпочинку в цілому на платформі Інтернет. Мається на увазі, що загальна поінформованість населення про можливості та позитивні сторони відпочинку на селі, для досягнення більш високого прояву інтересу до поїздок, має бути підвищена в цілому.

Головною організацією, що безпосередньо займається популяризацією та рекламою сфери сільського зеленого туризму залишається «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» [29] та науково-популярний журнал «Туризм сільський зелений», підпорядкований їй. Спілка щовесни проводить виставки-ярмарки із сільського туризму «Українське село запрошує». Сама спілка коментує даний захід та стан рівня популяризації сільського зеленого туризму в Україні такими словами: «Разом з тим, агрооселі також презентуються на туристичних та сільськогосподарських виставках і ярмарках. Поруч із всеукраїнським каталогом виходять розрізнені і часто нескоординовані каталоги за

регіонами. Потребує удосконалення реклама сільського туризму в Інтернеті[29].

Величезний вплив при розробці проєкту по розвитку зеленого туризму в сільській місцевості має позиція місцевим влади. З огляду на ті вигоди, які може принести туризм певному регіону, місцева влада має проявляти високий рівень інтересу та зацікавленості в даному питанні. Для організаторів, туристичних операторів тощо взаємодія з місцевою владою також принесе як нематеріальні (формування позитивного іміджу, допомога у підборі кадрів, можливість швидкого вирішення виникаючих проблем та питань), так і матеріальні вигоди у вигляді одержання державних дотацій, пільг тощо.

Важливою гілкою розвитку в системі сільського зеленого туризму, виведення його на якісний рівень з подальшою можливістю залучення до відпочинку в українській сільській місцевості іноземного туриста, є підняття культури села, його жителів, навчання його стандартам обслуговування та основам роботи в туристичній індустрії. Базою для становлення сільського зеленого туризму в Україні має стати запровадження профільного навчання з відповідним профілем, не лише для молоді, а і сільських господарів. Також буде актуальним впровадження науково-методичних збірників, різноманітних посібників, фільмів відповідної тематики. Ще один важливим напрямком роботи є матеріальне і нематеріальна відбудова історико-культурних ресурсів села (пам'яток історії, цікавих приміщень, фольклорної-автентичної спадщини тощо).

Зрозуміло, що територія України наповнена ресурсами для повноцінного розвитку сільського зеленого туризму. Передерій Н. О. в своїй праці «Напрями розвитку сільського зеленого туризму в Україні» [32] надає такі цифри «Майже 15% території держави — це зони відпочинку, гірські й приморські ландшафти, придніпровські зелені зони де знаходяться чисті ріки, повітря, гори, де збережені національні традиції, фольклор, музеї, церкви й інші прекрасні архітектурні пам'ятники. Більше 500 населених пунктів

мають унікальну історико-культурну спадщину. Охороняється державою близько 30 національних і регіональних парків і садиб відомих діячів української культури. Видатними є лікувальні ресурси — більше 400 джерел мінеральних вод і більше 100 родовищ цілющих вод, які є унікальні не тільки для України, але й для Європи. Проведені науковцями дослідження виявили, що кожний регіон України характеризується своїм напрямком розвитку сільського туризму. В той же час, в Україні «приймаюча» сторона сільського туризму зосереджена в традиційних для даного виду туризму регіонах: Карпати, Крим та Приазов'я, де й сконцентровані приблизно 90% сільських туристичних садиб» [32]. Як видно, не дивлячись на те, що сільські надбання та сільські туристичні ресурси розміщені досить рівномірно по території всієї України, східні регіони нашої країни досі залишаються осторонь від розвитку сільського зеленого туризму, на відміну від західних, де відпочинок на селі почав набирати певну популярність (райони Гуцульщини, Лемківщини, окремі райони Хмельницької, Чернівецької областей тощо).

Аналізуючи туристичну сферу України та можливості для розвитку на нашій території потужної системи сільського зеленого туризму, постає необхідність окреслити головні напрямки роботи на шляху до створення проєкту та реалізації кінцевого продукту:

- Робота з місцевим населенням та місцевими ресурсами: роз'яснення актуальності туристичної діяльності в регіоні, вигод та можливостей, посилення відновлення пам'яток культури та історії, пошук та структуризація фольклорно-етнографічних надбань;
- Звернення, офіційні листи, надання проєктів до державних установ, місцевих рад, управлінь та Міністерств, подача ініціатив з урахуванням європейських стандартів;
- Розгляд доповідей на наукових конференціях, організація виставок на тему сільського зеленого туризму та культури села в цілому;

- Робота з освітніми структурами різних рівнів з ініціативою створення спеціалізованих напрямлень для підготовки фахівців управління та обслуговування в сфері сільського зеленого туризму;
- Робота з засобами масової інформації та проведення маркетингової компанії, направленої на популяризацію відпочинку в сільській екологічно-чистій місцевості.

3.2. Розробка програми розвитку в сегменті сільського зеленого туризму (на прикладі розвитку Нікольського району Донецької області)

Дана програма розробляється з метою створення в Донецькій області унікального простору для сільського зеленого відпочинку, ознайомлення групи туристів з сільським способом життя, з традиціями та звичаями наших предків, старовинними пам'ятками архітектури, а також надання їм можливості відпочинку від метушні великого міста та відпочинку душею в мальовничих селах Донеччини, котрі вражають своєю красою та спокоєм, незважаючи на усталену думку, що Донеччина – промислова зона.

Головною метою програми виступає можливість розвитку даної території та надання районам Донеччини більш привабливого статусу не тільки серед іноземних туристів, а й самих українців. Регіони Донецької області здебільшого орієнтовані на добуток природних копалин, насичені підприємствами важкої промисловості та, в уявленні більшості українців, є територіями з високим рівнем екологічного забруднення. До того ж, події останніх шести років викликали особливі побоювання та заборони до будь-яких відвідувань даних територій. Не дивлячись на таку невтішну ситуацію, Донецька область, як і інші регіони України наповнена унікальними фольклорно-етнографічними особливостями, надбаннями народної культури та промислу, і має всі можливості стати центром сільського зеленого туризму у східній Україні.

Практична робота по розвитку можливостей для реалізації туристичної діяльності на території Нікольського району Донецької області буде складатися з двох напрямів:

- Виділення перспектив та шляхів розвитку обраної місцевості в сфері сільського зеленого туризму;
- Запропонування безпосередньої програми розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області, що розробляється та буде реалізована під егідою туристичного оператора «Златогорія-тур».

«Златогорія-тур» — український туристичний оператор в'їзного, внутрішнього і корпоративного туризму, займається організацією та проведенням масштабних фольклорно-етнографічних заходів.

Юридична адреса: м. Харків, вул. Тарасівська, 3, офіс 305.

Контактні номери: +380956420331, +38(073)7787655, +38(067)8095619

Офіційний сайт: <https://talanty21.com/>

Туристичний оператор «Златогорія-тур», крім класичної туристичної діяльності, займається організацією та проведенням масових заходів різного напрямлення. Серед їх проєктів дитячі хореографічні фестивалі, вокальні, інструментальні конкурси, виставки для майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, художні пленери та велика кількість різноманітних фольклорно-етнографічних фестивалів та конкурсів як національного, так і міжнародного рівнів. Як зазначає керівник проєкту Спиридович Світлана Ігорівна, ідея створення високоякісного продукту фестивального напрямлення з'явилася, в першу чергу, завдяки та для своїх дітей, які змалечку займалися хореографією. Якість фестивалів та конкурсів, які були доступні в Україні не відзначалася високим рівнем та потребувала серйозних доопрацювань. Саме так виникла думка, що ситуацію в країні слід докорінно виправляти, а вже через кілька років творче об'єднання звернуло увагу на величезну прогалину в організації заходів фольклорного напрямлення та почало роботу у цій сфері.

Серед заходів з народною та фольклорною тематикою, що вже організував Туристичний оператор «Златогорія-тур», чотири Національні

чемпіонати з фольклору та Кубок світу з фольклору. Програма даних заходів включала знайомство з особливостями народної творчості різних областей та країн, майстер-класи, виставки майстрів декоративно-прикладного мистецтва тощо. Заходи збирали навколо себе тисячі людей, що прибували з усіх куточків нашої країни. Подібна практика має бути втілена і на території Нікольського району Донецької області. Програма розвитку обраної місцевості буде базуватися на розробці комплексу заходів, фестивалів, конкурсів, пленерів тощо, які зможуть привернути увагу до туристичних ресурсів Донеччини та показати весь колорит східної України.

Очікуваним контингентом туристів є люди з середнім достатком, невибагливі до умов проживання, які бажають відпочити за межами міста. Проте, з огляду на основну мету проекту: підняття популярності території Донецької області, як туристичної зони, подальший та поступовий розвиток регіону має бути направлений на зацікавлення різноманітних верств населення з різним соціальним статусом. Ідея розвитку Нікольського району базується на розробці комплексу розважальних заходів для різноманітної цільової аудиторії.

Основні фінансові вливання необхідні, в першу чергу, в розширення можливостей для розміщення туристів. Підґрунтям для подальшого розвитку було обрано туристичну-базу у селі Федорівка, яка на даний момент не користується популярністю та потребує реконструкції. Планується масштабна розбудова бази відпочинку, що буде включати в себе створення таких видів розміщення: основний корпус бази (адміністративні приміщення та кімнати комфорт), літні будиночки, зона під кемпінг. На її основі буде розроблятися план організації та проведення фестивальної, розважальної та спортивно-оздоровчої діяльності у період 2021-2026 роки.

Попереднє положення проведення заходів на період квітень – жовтень 2021 року

Квітень	- фестиваль-реконструкція «Дике поле. Шлях до Європи» (спільно з оргкомітетом фестивалю): «Планується проведення V історико-культурного фестивалю-реконструкції «Дике поле. Шлях до Європи». Захід буде проходити на кордоні двох областей: Запорізької та Донецької, на березі водосховища, у межах охоронної зони Українського степового природного заповідника «Кам'яні Могили» поблизу с. Назарівна Нікольського району Донецької області. Організатор фестивалю: Донецька обласна державна адміністрація. У програмі фестивалю: - реконструкція історії України в різних історичних періодах (скіфська, княжа, козацька доби та доба відродження незалежності), - показові виступи клубів реконструкторів, національні традиційні козацькі змагання, - презентація старовинних та національних страв, - вернісаж і майстер-класи від майстрів декоративно-ужиткового мистецтва (з продажем власних виробів), - конкурсно-розважальні програми для дітей, - спортивно-розважальна програма, - степовий університет, - фестиваль повітряних зміїв, - концерт кращих колективів області та гостей фестивалю, - вечірній показ сучасних українських фільмів під відкритим небом,
----------------	--

	- фаєр-шоу та багато іншого. - Фольклорний музичний фестиваль «Степова криниця»
Травень	- Гастрономічний фестиваль «Ситий пан» (ярмарка-виставка, чоловіче змагання «Козацькому роду нема переводу») - Фестиваль розвитку грецької культури в Нікольському районі «Грекоманія».
Червень	- Тиждень сім'ї - проведення сімейних змагань «Калинова родина» (Батьки з дітьми молодшого року) - Дитяча юнацька спортивно-виховна гра «Зірниця» (Сокіл)
Липень	- Два потоки табору відпочинку (+ прогулянки на іподром, знаомство з місцевою культурою, виїзди до моря та водойм)
Серпень	- Фестиваль фермерського господарства, Тиждень природи – знайомство з флорою і фауною, кінні прогулянки.)
Вересень	- Екстрим-фест (байдарки, мото-, вело-, квадроспорт). - Музичний фестиваль «Оksamит»
Жовтень	– фестиваль дитячого та сімейного відпочинку «Україна зустрічає осінь» (художні пленери для дітей, кінні прогулянки, походи у ліс, збір грибів, ягід, риболовля, полювання), закриття сезону.

**Точні дати будуть узгоджені з місцевою владою.*

Два роки активної фестивальної діяльності забезпечать окупність та розширення бази відпочинку.

Технічні та організаційні етапи щодо розвитку регіону:

1. Встановлення контактів з місцевою владою;
2. Вирішення організаційних питань, налагодження фінансового забезпечення;
3. Налагодження матеріально-технічної бази;
4. Безпосереднє створення бази відпочинку;
5. Створення маркетингової компанії бази-відпочинку;
6. Напрацювання партнерської бази та бази цільової аудиторії;
7. Створення та розповсюдження положень запланованих заходів;
8. Безпосередня підготовка до проведення запланованих заходів;
9. Відкриття, введення та закриття сезону (можливі додаткові заходи на період міжсезоння).

Висновки до 3-го розділу

Таким чином можна сказати, що стратегічною метою розвитку сільського туризму в Україні є створення конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках національного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби у якісному відпочинку як наших співвітчизників, так і іноземців. Також до основних цілей розвитку сільського туризму можна віднести розширення внутрішнього туризму та постійне зростання обсягів в'їзного туризму, забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з урахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Сільський туризм активно впливає на збереження та відновлення природного середовища й історико-культурної спадщини, наповнення державного та місцевого бюджетів. Цього можливо досягти тільки при удосконаленому нормативно-правовому забезпеченні розвитку сільського туризму та сприятливій державній політиці у цій сфері.

ВИСНОВКИ

Ознайомившись з науковою літературою на тему сільського зеленого туризму та суміжних напрямків, при написанні даної дипломної роботи було звернено увагу на зміст самого поняття «сільський зелений туризм», розглянуте його теоретичне підґрунтя, детально описана ресурсозабезпеченість нашої країни на шляху до розвитку даної сфери.

Територія сіл України на сьогоднішній день потребує якнайшвидшого втручання та уваги з боку влади. Адже українське село володіє неабияким потенціалом для розвитку сільського зеленого туризму, не потребуючи при цьому космічних фінансових вливань, адже культура та традиції села виступають в даній сфері основним туристичним ресурсом. До того ж відсутність достатньої кількості робочих місць у сільських територіях виключають проблему браку персоналу на шляху до розгортання туристичної діяльності на місцевості. За умови актуальної просвітницької та навчальної роботи, сільське населення зможе надавати необхідне туристичне обслуговування на якісно високому рівні.

Актуальність розвитку сільського зеленого туризму в цілому є очевидною з огляду на стрімку урбанізацію міст. Скажений ритм життя, висока трудова завантаженість, промислові викиди та забруднення сформували попит на екологічно чистий відпочинок, бажання єднання з природою, будують засади екологічної свідомості та відповідальності. Для працівників і організаторів туристичної сфери сучасні екологічні тенденції мають стати поштовхом до створення нового туристичного продукту, що відповідав би потребам сучасного туриста.

Актуальною також є місцевість, обрана для розробки проєкту сільського зеленого туризму. Донецька область, на думку більшості українців, являється промисловою зоною, непридатною для розгортання на її території туристичної діяльності, тим паче розвитку сільського зеленого туризму. Проте така позиція в цілому є невірною. Регіон, як і інші області

України насичений величезною кількістю природно-рекреаційних об'єктів таких як: парки, лісові масиви, джерела лікувальні грязі, різноманітні водойми тощо. Один лише Нікольський район Донецької області являє собою унікальну місцевість, пріоритетну для розвитку зеленого туризму. Більшість підприємств важкої промисловості, що залишилися в області з радянських часів, вже давно не функціонують, а місцеве населення втратило робочі місця. Події останніх шести років стали фатальними для розвитку Донецької області в цілому: це не тільки величезні фінансові, а і моральні втрати, як зниження почуття безпеки, недовіра до місцевої влади та негативне відношення до даної місцевості в цілому. Розгортання туристичної діяльності в даному регіоні здатне знизити, або навіть звести нанівець подібні негативні фактори, що принесе позитивне економічне зростання та політичну стабільність не тільки Донецькій області, а і всій нашій країні. При правильному та своєчасному вливанні матеріальних ресурсів та застосування актуальних методик розвитку регіону, Нікольський район Донецької області має всі можливості стати центром розвитку зеленого туризму Лівобережної України та привабливою дестинацією для відвідування не лише українцями, а й іноземними туристами.

Розгортання діяльності у сфері сільського зеленого туризму на території Нікольського району Донецької області включає також такі напрямки роботи на шляху до створення проєкту та реалізації кінцевого продукту:

- Робота з місцевим населенням та місцевими ресурсами: роз'яснення актуальності туристичної діяльності в регіоні, вигод та можливостей, посилення відновлення пам'яток культури та історії, пошук та структуризація фольклорно-етнографічних надбань;
- Звернення, офіційні листи, надання проєктів до державних установ, місцевих рад, управлінь та Міністерств, подача ініціатив з урахуванням європейських стандартів;

- Розгляд доповідей на наукових конференціях, організація виставок на тему сільського зеленого туризму та культури села в цілому;
- Робота з освітніми структурами різних рівнів з ініціативою створення спеціалізованих напрямлень для підготовки фахівців управління та обслуговування у сфері сільського зеленого туризму;
- Робота з засобами масової інформації та проведення маркетингової компанії, направленої на популяризацію відпочинку в сільській екологічно-чистій місцевості.

Згідно з поставленою метою роботи було проведено детальний аналіз сфери сільського зеленого туризму в цілому, аналіз можливостей в цій сфері для України та конкретно Нікольського району Донецької області, розроблено план створення туристичного простору на території Нікольського району Донецької області. Проєкт базується на проведенні активної розважальної та фестивальної діяльності, максимальному використанні усіх наявних ресурсів району і розрахований на довгострокову діяльність.

В процесі написання дипломної роботи було виконане наступне:

- дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів, географічного потенціалу України для розвитку сільського туризму;
- аналіз динаміки розвитку сільського туризму в останні роки, визначено структуру туристів та інфраструктуру України;
- характеристика Нікольського району Донецької області як можливої дестинації для розвитку сільського зеленого туризму;
- розгляд проблеми в галузі розвитку сільського зеленого туризму України на прикладі Нікольського району Донецької області;
- вказані шляхи мінімізації проблем та напрями подальшого розвитку сільського зеленого туризму України;
- розроблена бізнес-стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Нікольському районі Донецької області.

Розвиток сільського зеленого туризму має особливе значення для України та, особливо, Донецької області. Адже Українська історія і культура нерозривно пов'язана з сільською місцевістю. Українське село наповнене фольклорно-етнографічною спадщиною, повною мірою може зобразити традиції, кухню нашої країни. Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок, що сільський зелений туризм є джерелом невичерпних можливостей для підняття української сільської місцевості, її добробуту, підвищенню рівня зайнятості місцевого населення, толерантності між регіонами та областями; різними соціальними прошарками населення України. Подібний вид туристичної діяльності дозволить українському туризму вийти на новий рівень розвитку, позитивно вплине на історико-культурне виховання дітей та молоді, забезпечить потужну фінансову підтримку сільській місцевості і, найголовніше, створить можливість для українського міського жителя отримати унікальний і такий актуальний для сучасного часу відпочинок.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Арбузова Ю. В. Перспективні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2015. - №3. – с. 120-128.
2. Васильєв В. Посібник для інспектора з питань категоризації індивідуальних засобів розміщення / В. Васильєв. П. Горішевський. Ю. Зінько та ін. — Івано-Франківськ : Лілея. 2004. — 79 с.
3. Васильєв В.П. Десять років розвитку сільського зеленого туризму в Україні: проблеми і перспективи / В.П. Васильєв //Туризм: теорія і практика. — 2005. — №1. — С.49-54.
4. Васильєв В. Маркетинг у сільському туризмі: метод. посіб. / В. Васильєв. В. Триліс. К. Семененко. — Вип. 4.- О. : 2009. — 58 с.
5. Гальків Л. І., Килин О. В. Чинники та соціально-економічні ефекти розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Національний університет «Львівська політехніка». - 2015.
6. Гальцова І. Зелений туризм: недоліки існуючого законодавства. URL: http://www.tourlib.net/statti_urk/galcova.htm (дата звернення: 3.10.2020)
7. Гловацька В. В. Особливості розвитку сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності - 2016. - №16. - с. 45-48.
8. Гловацька В.В. Послуги господарств населення із сільського зеленого туризму / В.В. Гловацька // Економіка АПК. — 2006. — №10. — С. 148-155.
9. Гловацька В.В. Формування попиту і пропозиції на туристичний продукт сільського (зеленого) туризму / В.В. Гловацька // Інноваційна економіка. — 2010. — №16. — С.34-47.
10. Данилко В. К. Статистика сільського зеленого туризму: Розвиток і становлення. Житомир— 2014.
11. Дарчук В. Г. Формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні – Донецьк. - 2014. - 21 с.

12. Закон України «Про особисте селянське господарство» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 29, ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/742-15> (дата звернення: 7.10.2020)
13. Закон України «Про туризм» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 31, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 7.10.2020)
14. Закон України «Про підприємництво» Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 14, ст.168 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/698-12#Text> (дата звернення 8.10.2020)
15. Кравченко Н. Роль сільського туризму у розвитку проблемних регіонів Полісся. Ніжин, 2007. - с. 250.
16. Кудла Н. Є. Визначення поняття агротуризму та його складових частин / Н. Кудла // Пробл. пореформеного розвитку агропромислового в-ва та основні напрями їх розв'язання : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Хоростків), 2004. — С. 17-23.
17. Кудла Н.Є. Сільський туризм: поняття, види і цілі розвитку / Н.Є. Кудла // Міжнар. наук-практ. форум "Теорія і практика розвитку АПК". — Л. : ЛДАУ, 2006. — С.425-430.
18. Кудла Н. Багатофункціональний розвиток сільських територій від базових ідей до активізації місцевого підприємництва / Н. Кудла // Економіка України. — 2008. — № 1. — С 62-72.
19. Кудла Н.Є. Шляхи підвищення якості сільського туризму// Економіка АПК. -2012. — №5.- С.116-122.
20. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році : стат. бюл. Держ. служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_kzr2016_pdf.zip. URL: (дата звернення 25.10.2020)
21. Костриця М.М. Підприємницькі засади розвитку сільського туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / М.М. Костриця. — Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2008. — 213 с.

22. Машика Т. Власнику сільської садиби : метод. реком. / Т. Машика. Н. Машика. — Ужгород : Ліра. 2006. — 68 с.
23. Новицька С. Є. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери. Наукові записки. - 2015. - №2.
24. Офіційна веб-сторінка. Нікольська районна рада. URL: <http://volodrsamet.dn.ua/pro-rajon/173-2012-06-12-10-00-26.html> (дата звернення 25.10.2020)
25. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://www.unwto.org/> (дата звернення 2.11.2020)
26. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики. URL: <http://minagro.gov.ua/> (дата звернення 22.10.2020)
27. Офіційний звіт Всесвітньої туристичної організації за 2018 рік. URL: http://tourlib.net/wto/WT0_highlights_2018.pdf (дата звернення 28.10.2020)
28. Офіційний сайт Асоціації індустрії гостинності України. URL: <http://aigu.org.ua/> (дата звернення 12.10.2020)
29. Офіційний сайт Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: <http://www.greentour.com.ua/> (дата звернення 25.10.2020)
30. Пазенюк В. С. Альтернативний туризм: концепція і практика. - 2005. - №4. - с. 10.
31. Паламарюк М. Ю. Історичні етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Чернівецький національний університет імені Ю.Федьковича. - 2017.
32. Передерій Н. О. Напрями розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 1 (8). – т. 1. – с. 265-270.
33. Пітюлич М.М. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн / М.М. Пітюлич. Михайлюк // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. "Економіка". — 2011. — С.154- 157.

34. Роглев Х.И. Сільський туризм — перспективний напрямок розвитку туристської індустрії України / Х.Й. Роглев // Туризм: теорія і практика. — 2005.- №1. — С.43-49.
35. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 року №168-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249826501> (дата звернення 4.11.2020)
36. Смаль В. І., Смаль В. В. Світовий досвід розвитку екологічного туризму: Український географічний журнал. - 2015. - №4. - с. 58-64.
37. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: моногр. – К.: КНТЕУ, 2009. – 462 с.
38. Ткачук В. І. Європейська парадигма сільського туризму в умовах диверсифікації сільської економіки. Вісник Житомирського НАЕУ. – 2017. - №1. – с. 25.
39. Триліс В. Програма "Зелена садиба" — український досвід екологічної сертифікації в сільському туризмі / В. Триліс // Туризм сільський зелений. - 2005. — №3. — С.6-7.
40. Черчик Л.М. Сільський туризм як ефективна форма самостійної зайнятості у трудонадлишкових регіонах / Л. М. Черчик // Регіон. економіка. -2009. — №1.- С.178-182.
41. Шмагельська М. О. Культура народів Причорномор'я. - 2018. - №176. - с. 95-97.
42. Dictionary of Travel. Tourism and Hospitality / Ed. S. Medlik; London: Butterworth-Heinemann Etd., 1993. – P.43.

Додаток А

SWOT-аналіз туристичного оператора «Златогорія-тур»

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Велика база постійних клієнтів. - Хороша репутація. Високий рівень довіри - Орієнтованість на високу якість - Ексклюзив. Оригінальні ідеї для створення продукту - Співпраця та робота під егідою міжнародних організацій (ЮНЕСКО, EAFF і тд)	- Залежність від сезону - Слабка реклама - Відсутність ефективного управління - Невеликий колектив. Основний штат складає лише 6 чоловік
Можливості	Загрози
- Розширення меж впливу в сегменті народного та етно господарства - Участь у державних та міжнародних програмах по відродження української народності - Розширення штату - Ґрунтовне задіяння інтернет-маркетингу	- Зміна курсу валют - Форс-мажорні обставини (революції, епідемії) - Негативні кліматичні зміни - Політичні фактори (війни, зміна митних формальностей тощо) - Технологічне відставання від основних конкурентів

Додаток Б Таблиця 1.1

Характеристика засобів розміщення туристів

Види засобів розміщення	Типи засобів розміщення
Колективні засоби розміщення	готелі та аналогічні заклади (готелі, гірські та тематичні мотелі, турбази,
	будинки мисливця та рибалки); спеціальні засоби розміщення (туристичні притулки, альптабори,
	туристичні стоянки); різні колективні засоби розміщення (стаціонарні палаточні табори, базові табори, ночівки);
Індивідуальні засоби розміщення	власні приміщення (дачі та будинки); кімнати взяті в оренду в сімейних
	будинках; будинки взяті в оренду в приватних
	осіб чи агентств;
	розміщення надане безкоштовно родичами чи знайомими; інші види розміщення на індивідуальній основі.

Додаток В Таблиця 2.1

Характеристика ресурсозабезпеченості Нікольського району Донецької області

Вид ресурсу	Рівень забезпечення	Характеристика ресурсу
Клімат	Середній	помірно-континентальний, середньорічна температура повітря складає + 9°С
Водні	Середній	Водні ресурси представлені річками, водоймищами, свердловинами, технічними колодзями з обсягом води близько 12 млн м³. Забір підземної води від прогнозу обчислюється у 78 %
Море	Середній	Вихід до Азовського моря у сусідньому районі
Річки	Високий	Кальчик, Темрюк, Каратиш, Калець, Сухий Калець, Берда
Озера	Низький	Немає
Ставки	Значний	- Донецька обл. Нікольський р-н. с. Пархомівка - Донецька обл. Нікольський р-н. с. Тарган
Мінеральні води	Низький	Немає
Лікувальні грязі	Середній	Пляжі Азовського моря
Термальні води	Низький	Немає
Рельєф		Рельєф переважно рівнинний (висотою до 200 м), розчленований ярами і балками. На північному сході знаходиться Донецький кряж висотою до 367м,

		поверхня якого порізана долинами річок.
Печери	Середній	Упродовж років у кам'яному “панцирі” «Кам'яні могили» утворювалися печери і гроти, які стародавні люди мали за святилища. Саме сюди приходили перед полюванням первісні мисливці, щоб вершити свої таїнства.
Гори	Середній	Гора “Беш-таш” у заповіднику “Кам'яні Могили”
Контрастність рельєфу	Високий	Характерні чорноземи, в північних районах зустрічаються дернові слабоопідзолені ґрунти, вздовж узбережжя Азовського моря - слабослодкі чорноземи і солонці.
Ліси	Високий	На території району знаходиться 3 лісництва Приазовського лісгоспзагу: • Малоянісольське 3128 га • Нікольське («Азовська дача») 16,78 га Федорівське 1472 га
Степи	Високий	Різнотравно-типчаково-ковиловий степ, який займає рівнинні ділянки. По схилам та долинам глибоких ярів, де достатньо вологи, степ змінюється байрачними лісами
Природоохоронні території		
Біосферні заповідники		Немає
Природні заповідники	Високий	Заповідник “Кам'яні Могили” заснований 5 квітня 1927 року, як особлива природоохоронна територія місцевого значення.
Природні	Високий	Регіональний ландшафтний парк «Половецький степ»

парки		
Заказники	Високий	Бешташ— ландшафтний заказник місцевого значення. Розташований у Нікольському районі Донецької області біля с. Старченкове. Балка Чернеча — ботанічний заказник місцевого значення. Являє собою справжній та петрофічний степ з оголеннями гранітів у балці Чернеча, правій притоці р. Кальміус. Флора нараховує 178 видів. Виявлено рослини занесених до Зеленої книги та Червоної книги України Кальчицький ліс - Являє собою схил на правому березі Кальчинського водосховища зі штучним лісом та степовими схилами на лівому березі водосховища з залишками справжніх та петрофітних степів. Караташ - Являє собою петрофічний степ з чебрецевими угрупованнями та оголеннями граніту на правому схилі долини р. Каратиш, лівого притоку р. Берда Кальчицький ентомологічний заказник - гніздяться дикі бджоли. Старченківський — ентомологічний заказник місцевого значення. Степ на Солоній – характерна дуже велика мозаїчність рослинного покриву.. Зустрічаються орел-карлик, тушканчик великий, які занесені до Червоної книги України. Суженський — ботанічний заказник. Рідкісні рослини, та рослини, які занесені до Червоної книги. Азовська дача — лісовий заказник місцевого

		значення. Дубові насадження — пам'ятка історії лісорозведення, вони були закладені в 1876 році
Пам'ятки природи	Високий	Заповідник «Кам'яні Могили» — відділення Українського державного степового природного заповідника Національної академії наук України. Чердаклі — ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Через Чердакли протікає річка Кальчик і є мікрокам'яні могили, порослі різнотрав'ям. Пам'ятник природи «Федоровський ліс» - представляє з себе Федорівське водосховище та ліс змішаних порід, з переважанням сосни, дуба, акації. Багато рослин, занесених до Червоної книги. Зони: заєць європейський, тушканчик великий, сірий ховрус.
Агро ландшафти	Середній	На території району в основному вирощуються такі культури як: озима пшениця, озимий та яровий ячмінь, соняшник, кукурудза та багаторічні трави. В невеликій кількості вирощують горох, овес, просо, гірчицю, віку.
Біо різноманіття	Високий	Заповідник «Кам'яні могили» - район є унікальним геологічним та біологічним об'єктом: його незвичні граніти не мають аналогів в світі, їх вік — близько 2 млрд. років. Тут збереглись рослини — реліктові ендеміки, які ніде в світі більше не зустрічаються; цікавим та різноманітним є тваринний світ. В заповіднику зберігається близько 500 видів рослин, з яких 25 занесені до Червоної книги України. У лісах Нікольського району є зайці-русаки, лисиці, вепри, козулі, фазани та багато інших тварин. Їх поголів'я дедалі зменшується. Однак має місце

		існування дрофи та інших птахів, яких раніше не було.
Історичні та культурні пам'ятки		
Археологічні	Середній	Район урочища "Кам'яні Могили"
Історична архітектура		Немає
Музеї	Високий	Краєзнавчий музей Нікольського району Музей народного буту Краєзнавчий музей Володарського району
Театри		Немає
Релігійні центри	Високий	В XIX ст. козаком отаманом Гладким в с. Нікольському було побудовано Свято-Нікольську церкву але її спіткала доля більшості церков України. В 2002 році в смт Володарському було побудовано новий Свято-Нікольський Храм, який став символом відродження традицій давнини. Сьогодні в районі діють: - 8 церков Української православної Московського патріархату Донецької єпархії: • Свято-Іллінська православна церква в с.Старченкове; • Свято-Нікольська православна церква в смт Володарське; • Олександрівська православна церква в смт Володарське;

		• Православна церков Іоанна Богослова в с. Тополине; • Церква Святої Іверської ікони Божої Матері в с. Малоянисоль; • Костянтино-Оленівська Православна церква в с. Кременівка; • Церква Преподобної мучениці Святої Єлизавети с. Зоря. • Покровська Українська Православна церква в с. Бойовому. Зареєстровано релігійні громади Григорія Богослова в с. Республіка та Різдва Богородиці в с. Шевченко. - 2 Українські Православні церкви Київського Патріархату: • Святих Костянтина і Олени в с. Кременівка; • Церква Преподобного Касіяна-римляна в с. Касьянівка. В смт Володарське та с. Малинівка діють церкви християн віри Євангельської “Асамблея Божья” та „Адвентистів 7 дня”. Свято-Покровський храм. Відкрито в с. Бойове, в 2007 році.
Монументал ьні споруди		Немає
Сучасна архітектура	Недостатн ій	В перспективі
Інженерні споруди	Недостатн ій	В перспективі
Розважальн		

і центри		
Тематичні парки	Недостатній	Немає, крім природних парків та заповідників
Етноцентри і скансени	Низький	В перспективі. В районі є поселення грецького походження
Події		
Культурні події	Низький	В перспективі
Спортивні події	Середній	2007 року створено районний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Головною метою є організація та проведення спортивно-масових заходів за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення. На балансі центру знаходиться районний стадіон «Колос» та комплексний спортивний майданчик.
Інфраструктура		
Аеропорти		Немає
Залізниця	Середній	Пасажирський залізничний зупинний пункт Краснолиманської дирекції Донецької залізниці. Розташована за містом Маріуполь у Нікольському районі, Донецької області, навпроти «Аглофабрики» меткомбінату Ілліча біля дачного кооперативу «Айстра-2» в районі з'єднання парної колії з непарною на лінії Маріуполь-Порт — Волноваха між станціями Сартана (7 км) та Асланове (4 км). На платформі зупиняються приміські електропоїзди
Автошляхи	Середній	Через район проходять декілька транспортних магістралей, зокрема Н20 (Маріуполь — Слов'янськ),

		H08 (Маріуполь — Запоріжжя), який з'єднує два промислових центри південного сходу України.
Морські /річні порти	Низький	Маріупольський морський торговельний порт
Заклади розміщення	Низький	Майданчики для розміщення кемпінгу
Заклади харчування	Середній	Кафе " Греческие чебуреки", Dun'ka hookanbar, Кафе "Лакомка"
Маркети, магазини, ринки	Середній	Супермаркет «Дзеркальний», магазин «Мілена», пивний магазин «КРАФТ МАНІЯ»
Банки, банкомати	Середній	PrivatBank
Сфера послуг	Середній	Найближчі готелі, хостели в Маріуполі. База відпочинку радянського зразку у с.Федорівка
Спеціалізовані заклади розміщення (еко)	Середній	Майданчики для розміщення кемпінгу

Таблиця 2.2

Рівень забезпеченості природними ресурсами території Нікольського району Донецької області відносно напрямів еко-туризму

Види туристичних ресурсів	Напрями еко-туризму			
	Науковий туризм	Тури історії природи	Пригодницький туризм	Мандрівка в природні резервати

ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩНЕ			1 – 5 балів			
	.1.1	Клімат	5	5	5	5
	.1.2	Море	0	0	0	0
	.1.3	Гори	3	4	4	5
	.1.4	рівнини	4	4	4	5
	.1.5	Ліси	5	5	5	5
ОБ'ЄКТНЕ						
	.2.1	Річки	3	4	4	2
	.2.2	Озера	2	4	3	3
	.2.3	водоспади	0	0	0	
	.2.4	печери	0	0	0	0
	.2.5	біорізноманіття	5	5	4	5
ОРГАНІЗОВАНЕ						
	.3.1	Терми	2	2	1	3
	.3.2	мінеральні води	2	1	1	1
		лікувальні	1	1	1	1

	.3.3	грязі				
	.3.4	ПЗФ	5	5	5	5
	.3.5	агроландшафти	5	3	5	4

Таблиця 2.3

Рівень забезпеченості антропогенними ресурсами території Нікольського району Донецької області відносно напрямів еко-туризму

Види туристичних ресурсів			Напрями туризму			
			Науковий туризм	Тури історії природи	Пригодницький туризм	Мандрівка в природні резервати
	АНТРОПОГЕННІ					
.1	Історичні					
	2.1.1	історична архітектура	3	3	2	3
	2.1.2	пам'ятки історії	3	4	4	2
	2.1.3	релігійні центри	5	4	3	3
	2.1.4	монументальні споруди	3	3	2	3
	2.1.5	біосоціальні пам'ятки	3	4	3	4
.2	ОРГАНІЗОВАНІ					
	2.2.1	сади,	5	5	4	5

		парки				
	2.2.2	етноцент ри і скансени	4	4	2	4
	2.2.3	музеї	4	4	2	3
	2.2.4	культурн і події	2	1	1	1
	2.2.5	спортивн і події	2	1	1	1
.3	СУЧАСНІ					
	2.3.1	тематичн і парки	1	2	2	3
	2.3.2	розважал ьні центри	2	2	1	1
	2.3.3	сучасна архітекту ра	2	1	1	1
	2.3.4	інженерн і споруди	2	1	1	1
	2.3.5	промисло вість	5	3	3	1

Таблиця 2.4

Оцінка рівня задоволення туристичних потреб за умови розвитку туристичної діяльності різних напрямків на території Нікольського району Донецької області

Туристичні потреби		Напрями туризму та види діяльності	
ФІЗІОЛОГІЧНІ			
1	Відпочинок	+	
2	Оздоровлення	+	Лікувальні грязі на березу азовському морі
3	Лікування	-	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ			
4	Пізнання	+	Знайомство з культурою та традиціями вибраної місцевості
5	Навчання	+	Кінний спорт, майстер-клас майстрів, художні пленери
6	Спілкування	+	відтворення національних місцевих заходів, фестивалів.
7	Естетизм	+	Фотосесії, романтичні вечори
АКТИВНІ			
8	Фізкультура	+	квадро, -мото, -велоспорт кінний спорт. Байдарки проведення спортивно-інтелектуальної гри Зірниця для молоді та дітей.
9	Спорт	+	
10	Пригоди	+	
11	Екстрим	+	
ЕМОЦІЙНІ			
12	Розваги	+	Пішо/вело-туризм
13			Кемпінг Сплави по річці квадро, -мото, -велоспорт, кінний спорт, Байдарки Проведення спортивно-інтелектуальної гри
	Ігри	+	«Зірниця» для молоді та дітей
14	Видовища	+	Водойми, Парки. Ліси.

15	Святкування	+	Фестивалі, відтворення народних святкувань
16	Естетичні	+	Музеї, пам'ятки
СПЕЦИФІЧНІ			
17	Релігія	+	Паломництво. Діяльність грецької діаспори
18	Хобі	+	Спортивні хобі
19	Фанатизм	+	Діяльність грецької діаспори
20	Робота	+	Гіди Волонтер Інструктори верхової їзди мотузкового парку квадро, -мото, -велоспорту і т.д Екскурсоводи Музеєзнавці
21	Шопінг	+	Товари народного ремесла. Спортивний інвентар